

Plats och tid	Sammanträdesrum Karl-Oskar, 2023-03-20, kl. 13:00
Beslutande	Thomas Gustafson (M), Ordförande Bo Eddie Rossbol (C) Kent-Göran Karlsson (M) Helena Berzelius (KD) Dragan Pavlovic (S), 2:e vice ordförande Ingrid Adolfsson (S) Annika Karlsson (S) Per Engström (S) Kent-Owe Johansson (SD)
Övriga deltagande	Kickie Norrby (S), ej tjänstgörande ersättare Gerd Pääjärvi (S), ej tjänstgörande ersättare Kristina Persson, avdelningschef Hanna Tapper, miljöinspektör § 23 Veronica Apell, miljöinspektör §23-27 Anneli Karlsson, nämndsekreterare
Utses att justera	Dragan Pavlovic (S)
Justeringens plats och tid	Kommunledningskontorets kansliavdelning, 2023-03-20 kl. 16:00

Underskrifter sekreterare	_____ § 23 - § 30 Anneli Karlsson
ordförande	_____ Thomas Gustafson
justerare	_____ Dragan Pavlovic (S)

Anslag/bevis

Protokollet är justerat. Justeringen har tillkännagivits genom anslag.

Nämnd/styrelse	Bygg- och miljönämnden		
Sammanträdesdatum	2023-03-20		
Datum för anslags uppsättande	2023-03-20	Datum för anslags nedtagande	2023-04-11
Förvaringsplats för protokollet	Kommunledningskontorets kansliavdelning, Emmaboda kommunhus		
Underskrift	Anneli Karlsson		

Innehållsförteckning

§ 23 Tillsynsplan 2023

§ 24 Ansökan om förhandsbesked för fritidshus

§ 25 Föreläggande med vite att utföra miljötekniska undersökningar vid Åfors glasbruk

§ 26 Föreläggande med vite att utföra miljötekniska undersökningar vid Boda glasbruk

§ 27 Föreläggande med vite att utföra miljötekniska undersökningar vid Johansfors glasbruk

§ 28 Anmälan delegationsbeslut

§ 29 Information om pågående tillsynsärenden

§ 30 Övrigt

Dnr BMN/2023:12

§ 23

Tillsynsplan 2023

Bakgrund

Enligt Miljötillsynsförordningen (2011:13) ska tillsynsmyndigheten för varje verksamhetsår upprätta en samlad tillsynsplan som omfattar myndighetens ansvarsområde enligt miljöbalken.

I tillsynsplanen redovisas även tillsynsplan för livsmedelstillsynen.

Beslutsunderlag

Tillsynsplan 2023.

Tjänsteskrivelse Tillsynsplan 2023.

Bygg- och miljönämndens beredning föreslår bygg- och miljönämnden besluta

att godkänna tillsynsplan för 2023

Bygg- och miljönämnden beslutar

att godkänna tillsynsplan för 2023

Beslut skickas till:

Bygg- och miljöenheten

Dnr BMN/2022:131

§ 24

Ansökan om förhandsbesked för fritidshus

Bakgrund

Ärendet gäller: Ansökan om förhandsbesked för fritidshus.

Fastighet: XXXXX

Ansökan om förhandsbesked och strandskyddsdispens för nybyggnation av fritidshus inkom till bygg- och miljönämnden 2022-02-14.

I enlighet med sökandes önskan har handläggning av ansökan om strandskyddsdispens utförts först och därefter har ansökan om förhandsbesked handlagts.

Det finns beviljad strandskyddsdispens på fastigheten.

Yttrande

Berörda grannar och Emmaboda energi har ingen erinran i ärendet.

Miljöenheten yttrar sig angående lösning för avlopp och de bedömer att det går att ordna avlopp på platsen.

Förutsättningar

Området ligger utanför detaljplan. Fastigheten ligger inom område för sammanhållen bebyggelse.

Kulturmiljöintresset på platsen beskrivs i Kalmar läns museums inventering från 2015 som en del av huvudområdet i det utpekade området.

Beslutsunderlag

De handlingar som beslutet grundar sig på är stämplade med beslutets diarienummer.

Viktig information om ditt ärende

- Detta förhandsbesked innebär inte rätt att påbörja den sökta åtgärden förrän Bygg- och miljönämnden har gett bygglov och startbesked.
Om du inte följer det ska nämnden besluta om byggsanktionsavgift.
- Innan ett enskilt avlopp görs eller ändras ska separat tillstånd/godkännande fås från miljöenheten på Emmaboda kommun.
- Faktura för avgiften skickas separat.
- Ett positivt förhandsbesked är bindande för kommunen vid kommande bygglovsprövning om ansökan om bygglov görs inom två år från dag som förhandsbeskedet vann laga kraft.

Bygg- och miljönämndens beredning föreslår bygg- och miljönämnden besluta

att med stöd av 9 kap 17 § Plan- och bygglagen (2010:900)
bevilja förhandsbesked för nybyggnation av fritidshus

att avgiften för ärendets handläggning är 6 970 kronor
i enlighet med kommunfullmäktiges beslut om taxa 2011-11-28 § 121

Bygg- och miljönämnden beslutar

att med stöd av 9 kap 17 § Plan- och bygglagen (2010:900)
bevilja förhandsbesked för nybyggnation av fritidshus

att avgiften för ärendets handläggning är 6 970 kronor
i enlighet med kommunfullmäktiges beslut om taxa 2011-11-28 § 121

Handläggarens bilagor

Delgivningskvitto

Hur du kan överklaga beslutet.

Beslut skickas till:

Sökande

Du kan överklaga beslutet

Om du inte är nöjd med beslutet kan du skriftligen överklaga beslutet hos Länsstyrelsen i Kalmar län. Observera att du ska skicka eller lämna in ditt överklagande till:

Bygg- och miljönämnden,
Emmaboda kommun
Box 54
361 21 Emmaboda

Bygg- och miljönämnden prövar då om överklagandet har kommit in i rätt tid innan det skickas vidare till Länsstyrelsen i Kalmar län. Bygg- och miljönämnden kan även välja att ändra beslutet.

Tiden för överklagande

Ditt överklagande måste ha kommit in till bygg- och miljönämnden inom tre veckor från den dag du fick del av beslutet. Om det kommer in senare kan överklagandet inte prövas. I ditt överklagande kan du be att få ytterligare tid till att utveckla dina synpunkter och skälen till att du överklagar. Sedan är det länsstyrelsen som beslutar om tiden kan förlängas eller inte.

Vad ditt överklagande ska innehålla

- vilket beslut som överklagas, beslutets datum och diarienummer,
- hur du vill att beslutet ska ändras,
- varför du anser att bygg- och miljönämndens beslut är felaktigt,
- din namnunderskrift,

samt:

- ditt namn och din adress,
- telefonnummer och e-post där du kan nås,
- eventuellt övriga uppgifter som behövs för att man ska kunna skicka handlingar till dig.

Om du har handlingar eller annat som du anser stöder din mening, bör du skicka med kopior på dessa.

Ombud

Du har rätt att anlita ett ombud som kan sköta överklagandet åt dig. I så fall ska ombudet underteckna skrivelsen, bifoga en fullmakt i original från dig samt uppge sitt namn, adress och telefonnummer.

Ytterligare upplysningar

Behöver du veta mer om hur du ska göra går det bra att ringa till Bygg- och miljöenheten via kommunens växel på telefonnummer 0471-24 90 00. Fråga efter ärendets handläggare.

Dnr BMN/2018:12

§ 25

Föreläggande med vite att genomföra miljötekniska undersökningar och fördjupad riskbedömning avseende förorenat område vid Åfors f.d. glasbruk, fastigheterna Ålgärdehult 1:81, Ålgärdehult 1:50 och Huvudhult 2:8 i Emmaboda kommun

Bakgrund

I Emmaboda kommun finns Åfors f.d. glasbruk som startade 1876 och tillverkningen har till största del bestått av bruks-, hushålls- och prydnadsglas i soda och kristall. Under tiden 1876-1979 ingick mängblandning i processen därefter endast smältning, slipning, etsning och målning. Kristallsliperiet startade på 1920-talet och låg vid Lyckebyån. Det före detta glasbruket är beläget på fastigheterna Ålgärdehult 1:81 och Ålgärdehult 1:50. Till verksamheten hör en utfyllnad som är belägen sydost om bruket på fastigheten Huvudhult 2:8. Åfors glasbruk avvecklades 2013.

Översiktliga undersökningar och punktprovtagningar i samband med bland annat ombyggnationer har skett under åren vid Åfors f.d. glasbruk. Byggnaden är sanerad.

I ett gemensamt projekt för Kalmar och Kronobergs län inventerades glasindustrin enligt MIFO (Metod för Inventering av Förorenade Områden) under åren 1999-2000. I ett projekt att ta fram en metod för undersökning och utredning av glasbruk undersöktes Åfors f.d. glasbruk år 2003-2004 tillsammans med fyra andra glasbruk. Det resultatet redovisas även i Glasbruksprojektet (Slutrapport-Glasbruksprojektet 2006-2007, Kemakta konsult AB 2007-12-10), där översiktliga undersökningar och utredningar redovisats vid 25 av de tidigare inventerade glasbruken, för att utreda föroreningsrisken för människors hälsa och miljö vid och på glasbruksområdena. Åfors f.d. glasbruk har där klassats som ett riskklass 1 område, det vill säga område som innebär mycket stor risk för hälso- och miljöskador. I projektet glasbruksårna uppmättes förhöjda halter av främst bly och arsenik men även kadmium i sediment i våtmark nedströms glasbruket. Närmare redogörelse över föroreningssituationen finns i bifogad ansvarsbedömning (bilaga 2).

År 2016 tog bygg- och miljönämnden fram en ansvarsbedömning avseende avhjälpandeåtgärder för föroreningar vid Åfors f.d. glasbruk inklusive utfyllnaden. Ansvarsbedömningen uppdaterades och godkändes av Bygg- och miljönämnden 2018-01-22.

Ansvarsbedömningen visade att det för Åfors f.d. glasbruk finns två ansvariga verksamhetsutövare GRPS Properties in Sweden AB och DG Invest i Bromma AB. Bolagen har ett solidariskt ansvar för de miljöskulder på grund av sina verksamheter på fastigheterna Ålgärdehult 1:81, Ålgärdehult 1:50 och Huvudhult 2:8.

Utifrån ansvarsbedömningen förelade Bygg- och miljönämnden GRPS Properties in Sweden AB 2018-01-22 då de var den verksamhetsutövare som i störst omfattning bedrivit verksamhet. Bygg- och miljönämnden förelade GRPS Properties in Sweden AB att genomföra miljötekniska undersökningar och fördjupad riskbedömning avseende föroreningar från glasbruksverksamhet på fastigheterna Ålgärdehult 1:81, Ålgärdehult 1:50 och Huvudhult 2:8 för fortsatt utredning av föroreningssituationen. Föreläggandet var indelat i tre punkter och förenat med vite.

GRPS Properties in Sweden AB har 2019-01-25 lämnat in provtagningsplan, se bilaga 3 och fältstudier ska vara utförda vid Åfors f.d. glasbruk i december 2019, men resultaten har inte

redovisats till bygg- och miljönämnden då konsultfirman inte fick betalt och arbetet med huvudstudien pausades. GRPS Properties in Sweden AB tvångslikviderades av Bolagsverket i februari 2021 och konkursen avslutades 2022-08-02. För att gå vidare i ärendet har bygg- och miljönämnden reviderat ansvarsbedömningen 2022-04-19.

Utifrån den reviderade ansvarsbedömningen anser tillsynsmyndigheten att rätt adressat för krav på undersökning är DG Invest i Bromma AB. Bolaget är ansvarigt för de miljöskulder på grund av verksamhet på fastigheterna Ålgärdehult 1:81, Ålgärdehult 1:50 och Huvudhult 2:8. Det bedöms som skäligt att bolaget utreder föroreningssituationen ytterligare, se bilaga 2 Ansvarsbedömning avseende avhjälpandeåtgärder för föroreningar vid Åfors f.d. glasbruk inkl utfyllnad, Emmaboda kommun.

En kommunikering skickades till DG Invest i Bromma AB 2022-06-14 och bolaget yttrade sig 2022-10-14. Bolagets svar sammanfattas nedan.

1. I sitt yttrande skriver bolaget att det inte framgår i ansvarsbedömningen hur bygg- och miljönämnden har kommit fram till att det var AB Åforsgruppen som bedrev verksamhet då det endast nämns att det skedde en sammanslutning.
2. Bolagets egna utredningar visar att AB Åforsgruppen varit moderbolag till AB Kosta glasbruk, Boda Bruks AB, AB Åfors glasbruk och Johansfors glasbruk, dessa bolag ska ha varit delägda av Åforsgruppen. Någon fusion mellan bolagen har inte skett och AB Åforsgruppen har inte förvärvat själva verksamheterna. I ex. årsredovisningen från 1973 utgjorde aktierna i glasbruken anläggningstillgångar för AB Åforsgruppen och att det är fråga om en koncernredovisning, där AB Åforsgruppen varit moderbolag till de dotterbolag som har bedrivit glasbruksverksamheterna.
3. Inkrämsöverlåten med dotterbolag m.m. till bolaget Upsala Ekeby AB skedde 1 maj 1983, utifrån årsredovisning för år 1984.
4. Åforsgruppen var även ägt av andra bolag, Åforsgruppen har inte varit moderbolag i koncernen utan ett mellanbolag.
5. Viss kommunikation avseende verksamheternas bedrivande har skett mellan AB Åforsgruppen/Kosta Boda AB och olika myndigheter, hantering av viss myndighetskontakt och viss koncernintern samverkan innebär inte att moderbolaget har varit verksamhetsutövare. Det finns även kommunikation mellan myndigheter och glasbruksbolagen. Bolagen som ingår i samma koncern har nyttjat samma brevpapper och kan därför utåt sett ha framstått som en enhet.
6. Ytterligare en omständighet som tyder på att verksamheterna har fortsatt bedrivits av glasbruksbolagen är att det är glasbruksbolagen som har ägt fastigheterna. AB Åforsgruppen/Kosta Boda AB har inte ägt fastigheterna.
7. Ansvar för tiden innan och efter den period som DG Invest i Bromma AB ska ha varit verksamhetsutövare åligger GRPS Properties in Sweden AB och härrör från fusioner med glasbruksbolagen och det bolag som kom att heta Kosta Boda AB efter att glasbruksverksamheterna hade överlåtits 1983. Även detta tyder på att det var glasbruksverksamheterna som bedrev verksamhet under den tid som AB Åforsgruppen/Kosta Boda AB var moderbolag till dessa.
8. Utgångspunkten för ett ansvar för att genomföra utredningar bör också vara skäligt och riktigt enligt principen att den som haft avkastning, fått annan vinning

eller fattat beslut som lett till ett ansvar även är skyldig för åtgärda. DG Invest i Bromma AB ägs av en privatperson som förvärvade bolaget 1988, bolaget hette då Upsala Ekeby Marketing AB och ägdes av Proventus och hade varit tomt ett antal år, innehöll inga tillgångar eller skulder. Den verksamhet som idag bedrivs i bolaget och som har bedrivits sedan förvärvet har ingen koppling eller anknytning till de aktuella glasbruken och den verksamhet som de bedrev.

Sedan kommunikering och yttrande kom in har bolaget bytt namn och heter sedan 2023-01-25 DG Invest i Bromma AB, innan hette de XXXXX Invest AB. Aktiekapitalet i bolaget har från 2023-01-09 minskat från 200 mkr till 100 000 kr.

Motivering

Behov av fortsatta undersökningar och utredningar

Glasbruket har varit i drift under en lång tid och i processen har det ingått mängblandning, smältning, slipning, etsning och målning. Det har deponerats restprodukter från tillverkningen i form av mängspill, syraslam, stoft och slipslam på fabriksområdet och på närliggande deponi fram till 1976. Processvatten har fram till 1981 infiltrerats i marken inom fabriksområdet. Närmare redogörelse över föroreningssituationen finns i bifogad ansvarsbedömning (bilaga 2).

Utfyllnaden/deponin är placerad i sankmark, exakt utbredning är oklar och en uppskattning är att utfyllnaden/deponin motsvarar en yta på 4 600 kvm. Utfyllnaden/deponin är idag delvis täckt och bevuxen. Det finns även glasbruksavfall på själva glasbruksområdet, främst lokaliserat norr om huvudbyggnaden. Arealen på området uppskattats till 1300 kvm och med ett medeldjup på ca 1 m.

Resultaten från tidigare utförda översiktliga undersökningar visar att marken är mycket allvarligt förorenat av bly, arsenik och antimon, dessa föroreningar har mycket hög farlighet och föroreningsnivån bedöms som mycket hög i mark. Spridningsförutsättningarna till ytvatten, i ytvatten och i sediment har bedömts som mycket stor eftersom den ligger i anslutning till Lyckebyån, som ca 1,5 km nedströms bruket är klassat som riksintresse för naturvård. Lyckebyån är också utpekad som en regionalt viktig dricksvattenresurs och är ett planerat vattenskyddsområde där glasbruket kommer ligga inom planerat inre och yttre skyddszon. Närmsta bostadshus ligger 50 m i västlig riktning från bruket, se vidare bilaga 2.

Bygg- och miljönämnden bedömer utifrån tidigare utförda undersökningar (se bifogad ansvarsbedömning, bilaga 2) att fortsatta utredningar behövs, för att få en klarare bild över föroreningssituationen inom bruksområdet samt för att klarlägga läckaget från bruks- och utfyllnadsområdet. För utfyllnaden behöver variationer i grundvattenstånd och strömning undersökas för att få en bättre bild av läckaget av föroreningar. Närheten till Lyckebyån medför att transporttiden för föroreningar dit kan vara kort. I projektet glasbruksåarna uppmättes förhöjda halter av främst bly och arsenik men även kadmium i sediment i våtmark nedströms glasbruket. De förhöjda halterna kommer från tidigare glasbruksverksamhet och troligen även från läckage från utfyllnadsområdet sydost om glasbruket. Bygg- och miljönämnden gör bedömningen att det finns risk att dessa föroreningar kan spridas till omgivande mark- och vattenområden och därmed medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Det finns därmed skäl att kräva ytterligare undersökningar med en fördjupad riskbedömning och motsvarande en huvudstudie enligt Naturvårdsverkets kvalitetsmanual för efterbehandling av

förorenade områden (senaste utgåva). Kvalitetsmanualen är framtagen för bidragsobjekt men begreppen kan även användas för privatfinansierade objekt.

Berörda fastigheter

Berörda fastigheter är Ålgärdehult 1:81 där glashyttan är placerad och området nord-nordost om glasbruket på Ålgärdehult 1:50, samt Huvudhult 2:8 där huvuddelen av deponin/utfyllnaden är belägen.

Ansvar

Det är den som har bedrivit verksamhet, verksamhetsutövare, som är ansvarig för att utreda föroreningssituationen. Vid en ansvarsutredning är det organisationsnumret till de verksamheter som har bedrivit verksamhet som följs och ett organisationsnummer kan så att säga byta namn. Aktiebolaget Åforsgruppen, Kosta Boda Aktiebolag och DG Invest i Bromma AB har samma organisationsnummer därför gör Bygg- och miljönämnden bedömningen att DG Invest i Bromma AB har ansvar för de verksamheter som har bedrivits av Aktiebolaget Åforsgruppen och Kosta Boda Aktiebolag. Bygg- och miljönämnden anser även efter bolagets yttrande att DG Invest i Bromma AB har ansvar för de verksamheter som bedrivits av Aktiebolaget Åforsgruppen och Kosta Boda Aktiebolag.

Bygg- och miljönämnden ger här ett utförligare svar på hur nämnden har bedömt ansvarsfrågan utifrån bolagets yttrande. AB Åforsgruppen /Kosta Boda AB har varit ett moderbolag till glasbruksbolagen i Åfors, Johansfors och Boda. I miljöbalken står det att den verksamhetsutövare som bedriver eller har bedrivit en verksamhet som har bidragit till en föroreningsskada eller allvarlig miljöskada är ansvarig för bl.a. undersökningar. Vilka som omfattas av definitionen verksamhetsutövare har överlämnats till rättstillämpningen, avgörande har dock generellt varit vem som faktisk och rättsligt har möjlighet att ingripa. I domar (ex. MÖD 2013:28) innebär det att även ett moderbolag kan få ansvar som verksamhetsutövare, om moderbolaget har haft ett så pass stort inflyttande att det har kunnat påverka hur verksamheten bedrivits och haft en rättslig och faktisk möjlighet att ingripa.

Bygg- och miljönämnden bedömer utifrån tillsynshandlingar (som även DG Invest i Bromma AB har tagit del av) som tillsynsprotokoll, korrespondens mellan bolaget och myndigheter samt anmälan om bl.a. provtestning av en pelleteringsanläggning på Johansfors glasbruk att AB Åforsgruppen /Kosta Boda AB som moderbolag har varit involverad i driften av glasbruken. En del handlingar är signerade av verkställande direktör för AB Åforsgruppen eller av andra nyckelpersoner som har varit anställda av AB Åforsgruppen för hela koncernen. Att moderbolaget är involverad i driften finns även att läsa i den personaltidning som ges ut, i Mängden nr. 1 1974 (även detta har DG Invest i Bromma AB fått del av) beskrivs förändringen inom AB Åforsgruppen och utvecklingen vid ett företag inom glasindustrin. Hur omsättningen ska öka när bolaget har fyra producerade enheter, vilka här innefattar Boda, Kosta, Åfors och Johansfors. Svårigheten med att ha fyra olika produktionsställen istället för ett och dra nytta av samverkan mellan dessa företag samt att samordna och koncentrera vissa delar av verksamheten till ett ställe. Efter fusioneringen av företagen år 1970 har en del åtgärder genomförts för att nyttja fördelarna av samverkan avseende administration, marknadsföring, teknisk placering och specialisering.

Efter inkommit yttrande från bolaget har vidare information söks i dessa personaltidningar och årsredovisningar för AB Åforsgruppen och Kosta Boda AB samt glasbruksbolagen. I första tidningen från 1970 finns beskrivet hur koncernen AB Åforsgruppen bildades för att bli mer konkurrenskraftiga på marknaden, till en början som ett samlat begrepp för glasbruken i Kosta, Boda och Åfors. Samarbetet ökade och en samordning skedde i slutet av 1960-talet när de tre bruken fick gemensam verkställande direktör, efter det har fler gemensamma funktioner tillkommit och flertalet befattningshavare som ansvarar för funktioner ex. teknisk chef och teknisk utvecklingsavdelning i Kosta som även ansvarar för glasbruken i Boda och Åfors. I årsredovisningen för AB Åforsgruppen och glasbruksbolagen för år 1971 redovisas det att AB Åforsgruppen från 1 jan 1971 är moderbolag till glasbruken och även att glasbruken har varit arrenderade av AB Åforsgruppen. AB Åforsgruppen har även till största del ägt majoriteten av aktierna i glasbruksbolagen, i årsredovisning från 1972 förvärvade AB Åforsgruppen återstående aktier i AB Johansfors glasbruk. Ovanstående uppgifter var inte med i det material som bolaget fick del av vid kommunikeringen. Bygg- och miljönämnden gör bedömningen att detta inte har tillfört något nytt eller ändrat något i sak, utan snarare förstärkt argumentet för att DG Invest i Bromma AB är att se som ansvarig för fortsatta undersökningar vid Åfors f.d. glasbruk. För att få ett ansvar behöver man inte äga fastigheten där verksamheten bedrivs utan att som nämnts ovan ha faktisk och rättslig möjlighet att ingripa i driften.

Bolaget AB Åforsgruppen förvärvades 1975 av Upsala-Ekeby AB men var fortsatt moderbolag till glasbruken, 1976 bytte bolaget namn till Kosta Boda AB. Anteckningar förda vid sammanträde mellan kommunen och bolaget AB Åforsgruppen finns det uppgifter om att inga förändringar skulle ske vid glasbruken på grund av nya ägarförhållanden. I en pressrelease om förvärvet från samma år står att verksamheten kommer fortsätta i samma omfattning och inriktning samt att ledningsgruppen i AB Åforsgruppen kommer vara oförändrad (även dessa handlingar har DG Invest i Bromma AB fått del av). Bygg- och miljönämnden bedömer utifrån ovanstående samt övriga tillsynshandlingar i ärendet att driften av glasbruken var fortsatt densamma som innan förvärvet och namnbytet. Bygg- och miljönämnden gör dock bedömningen att verksamhetstiden inte var till 1984 utan till 1 maj 1983 enligt årsredovisningen från 1984, detta ska därmed ändras i ansvarsbedömningen för Åfors f.d. glasbruk samt med anledning av bolagets namnbyte.

Det är i första hand verksamhetsutövare som bedrivit verksamhet efter 30 juni 1969 som har ett ansvar att utföra undersökningar, utredningar och eventuella efterbehandlingsåtgärder som bedöms vara skäliga. Vid ansvarsfrågor ska det göras en skälighetsbedömning enligt 10 kap 4 § miljöbalken. Det innebär att det ska göras en bedömning vad som är skäligt att en verksamhetsutövare ansvarar för genom att bland annat ta hänsyn till hur dåvarande miljökrav uppfylldes och vid vilken tidpunkt som föroreningarna uppkom. När det gäller utredningar och undersökningar har det i praxis bedömts att det generellt sett är skäligt att kräva det av ansvarig verksamhetsutövare ansvar (se bl.a. MÖD 2005:30). Genomförda undersökningar visar på höga halter av föroreningar som kommer från glasbruksverksamhet. Därför bedömer Bygg- och miljönämnden att det är skäligt att DG Invest i Bromma AB utför ytterligare undersökningar. Närmare redogörelse för frågor om ansvar finns i bifogad ansvarsbedömning, bilaga 2.

Föreläggandet

I föreläggandet ger Bygg- och miljönämnden ett utförligare svar på hur nämnden har bedömt ansvaret utifrån bolagets yttrande.

Verkställighetsförordnande och vite

Föreläggandet har förenats med verkställighetsförordnanden samt även vite gällande punkt 2, detta har inte kommunicerats med bolaget. Bygg- och miljönämnden anser att det är motiverat att förena föreläggandet med verkställighetsförordnanden, vilket innebär att beslutet gäller omedelbart även om det blir överklagat och punkt 2 med vite på grund av den drastiska sänkningen av aktiekapital i bolaget efter kommunikering och yttrande. Åfors f.d. glasbruk finns med på länets prioriteringslista över de områden som ska prioriteras på grund av dess föroreningar och är klassat som ett riskklass 1 område som innebär mycket stor risk för hälso- och miljöskador. Det före detta glasbruket är placerat i Åfors samhälle med närhet till bostäder och Lyckebyån som ca 1,5 km nedströms bruket är klassat som riksintresse för naturvård och även utpekat som en regional viktig dricksvattenresurs. Det är därav angeläget att komma vidare och få till vidare undersökningar likt en huvudstudie vid Åfors f.d. glasbruk för att få en klarare bild över föroreningssituationen inom bruksområdet samt för att klarlägga läckaget från bruks- och utfyllnadsområdet.

Tidpunkterna för åtgärderna har därmed ändrats från kommunikeringen med bolaget. Då beslutet börjar gälla omedelbart även om det blir överklagat har tidpunkten för punkt 1 gällande översyn av provtagningsplan satts till ett fast datum då detta blir tydligare för bolaget att följa än tidigare formulering som var 3 månader efter beslutet vunnit laga kraft. Bygg- och miljönämnden har dock kortat ner tiden med ca 3 veckor då nämnden gör bedömningen att en översyn av en befintlig provtagningsplan kan utföras på kortare tid än 3 månader. Tidpunkterna för punkt 2 och 3 sätts från när bygg- och miljönämnden har godkänt provtagningsplanen istället för x antal månader från beslutet vunnit laga kraft. Det är för att bolaget inte ska tappa tid om provtagningsplanen behöver kompletteras innan den kan godkännas av Bygg- och miljönämnden. Antalet månader som bolaget får på sig att utföra punkt 2 och punkt 3 kortas ner från vad som kommunicerats med bolaget. Punkt 2 ska vara redovisad inom 6 månader istället för 8 månader och punkt 3 ska vara redovisad inom 9 månader istället för 12 månader. Då dessa punkter nu utgår från när provtagningsplanen är godkänd blir det i slutändan ungefär samma tid som bolaget får på sig att utföra punkterna i föreläggandet.

Fastighetsförvärvarsansvar

Eftersom det finns ansvariga verksamhetsutövare aktualiseras i det här läget inte frågan om fastighetsförvärvarsansvar eller förvaringsfall. Den nytta som fastighetsägaren kan tänkas ha av miljötekniska utredningar bedöms som små eftersom det inte finns några särskilda planer för områdets utveckling. Fastighetsägare bedöms därför inte behöva svara för utredningskostnader enligt 10 kap 8 § miljöbalken.

Om det visar sig att fastigheten måste saneras kommer en mer ingående skälighetsbedömning i enlighet med 10 kapitlet 4 § miljöbalken (1998:808) att göras där t.ex. tidsaspekten och hur man efterlevt tillståndsvillkor samt tillsynsbeslut vägas in.

Övrigt

En handläggningsavgift tas ut för nedlagd handläggning i ärendet motsvarande 10 timmar. Fördelningen är 6 timmar för inläsning och kommunikering år 2022, för år 2022 var timavgiften 980 kr/tim, beslutad av Kommunfullmäktige 2021-12-13 § 158 och 4 timmar för handläggning

och beslutsskrivande år 2023, för år 2023 är timavgiften 1000 kr/tim beslutad av Kommunfullmäktige 2022-12-12 § 139.

Bestämmelser som förslaget grundas på

Bestämmelser som förslaget grundas på är 2, 10 samt 26 kap. Miljöbalken (1998:808) samt Lagen (1985:206) om viten.

10 kap. miljöbalken genomgick omfattande ändringar år 2007 (SFS 2007:660). Enligt övergångsbestämmelserna till lagändringen ska dock äldre bestämmelser tillämpas när det gäller utsläpp före den 1 augusti 2007 eller verksamhet som avslutats före denna tidpunkt. Vad som återges nedan från 10 kap. miljöbalken avser därför kapitlet i dess äldre lydelse.

Enligt 2 kap. 8 § miljöbalken är alla som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som medfört skada eller olägenhet för miljön ansvariga till dess skadan eller olägenheten har upphört för att denna avhjälps i den omfattning det kan anses skäligt enligt 10 kap.

Av 10 kap. 1 § miljöbalken framgår att bestämmelserna i detta kapitel ska tillämpas på mark- och vattenområden samt byggnader och anläggningar som är så förorenade att det kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Enligt 10 kap. 2 § miljöbalken är det den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till en föroreningsskada eller allvarlig miljöskada (verksamhetsutövaren) som är ansvarig för det avhjälpande som ska ske. I övergångsreglerna till miljöbalken anges att bestämmelsen ska tillämpas på miljöfarliga verksamheter vars faktiska drift har pågått efter den 1 juli 1969, om verkningarna av verksamheten alltjämt pågår vid tiden för miljöbalkens ikraftträdande och det föreligger behov av att avhjälpa skador eller olägenheter som orsakats av verksamheten. Enbart risken för skada och olägenhet för människor och miljön räcker för att 10 kap. miljöbalken ska vara tillämpligt.

10 kap. 3 § miljöbalken innebär att om det saknas verksamhetsutövare som kan utföra eller bekosta avhjälpandeåtgärder, är var och en ansvarig som förvärvat den förorenade fastigheten. Ansvaret begränsas dock till förvärv som skett efter den 1 januari 1999.

10 kap. 4 § miljöbalken innebär att den som är ansvarig för att avhjälpa en föroreningsskada i skälig omfattning ska utföra eller bekosta det avhjälpande som på grund av föroreningen behövs för att förebygga, hindra eller motverka att skada eller olägenhet uppstår för människors hälsa eller miljön.

Enligt 26 kap. 9 § första stycket miljöbalken får en tillsynsmyndighet meddela de förelägganden och förbud som behövs i ett enskilt fall för att denna balk samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken ska efterlevas.

Av 26 kap. 21 § miljöbalken framgår att tillsynsmyndigheten får förelägga den som bedriver verksamhet eller vidtar en åtgärd som det finns bestämmelser om i miljöbalken eller i föreskrifter som meddelats med stöd av balken, att till myndigheten lämna de uppgifter och handlingar som behövs för tillsynen.

Enligt 26 kap. 22 § miljöbalken är den som bedriver en verksamhet som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön, eller den som annars är skyldig att avhjälpa olägenhet från sådan verksamhet skyldig att utföra sådana undersökningar som behövs för tillsynen. För tillämpning av bestämmelsen krävs inte att verksamheten konstaterats vara miljöskadlig utan det är tillräckligt att miljöskada kan befaras. Bestämmelsen förutsätter inte heller att verksamheten är pågående utan ett föreläggande kan riktas även mot den som avslutat en verksamhet.

Enligt 26 kap. 14 § miljöbalken får förelägganden förenas med vite.

Enligt 26 kap. 26 § får en tillsynsmyndighet bestämma att dess beslut skall gälla omedelbart även om det överklagas.

Enligt 2 § lagen (1985:206) om viten ska ett vitesföreläggande vara riktat till en eller flera namngivna fysiska eller juridiska personer (adressater). Om föreläggandet innebär en skyldighet för adressaten att vidta en viss åtgärd, skall det av föreläggandet framgå vid vilken tidpunkt eller inom vilken tidsfrist åtgärden skall vidtas. Vite får inte föreläggas, om adressaten kan antas sakna faktisk eller rättslig möjlighet att följa föreläggandet. Ett vitesföreläggande ska delges adressaten.

Enligt 3 § denna lag ska vite fastställas till ett belopp som med hänsyn till vad som är känt om adressatens ekonomiska förhållanden och till omständigheterna i övrigt kan antas förmå honom att följa det föreläggande som är förenat med vitet. Vitet ska fastställas till ett bestämt belopp.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av Bygg- och miljönämnden. Bygg- och miljönämndens presidium har behandlat ärendet på sin beredning 2023-03-03.

Beslutsunderlag

Ansvarsbedömning avseende avhjälpandeåtgärder för föroreningar vid Åfors f.d. glasbruk inkl deponi, Emmaboda kommun 2022-04-19.

Arkivhandlingar från Emmaboda kommun och Länsstyrelsen i Kalmar arkiv som bl.a. Protokoll från sammanträden och besök, korrespondens mellan myndigheter och bolaget och övriga tillsynshandlingar från 1970- och 1980-talet för Åfors, Boda och Johansfors glasbruk

Årsredovisningar från 1970-talet och 1984 för AB Åforsgruppen/Kosta Boda AB samt för Åfors, Boda och Johansfors glasbruk.

Personaltidningen Triangeln och Mängen från 1970- och 1980-talet.

Tjänsteskrivelse med föreläggande med vite att genomföra miljötekniska undersökningar och fördjupad riskbedömning avseende förorenat område vid Åfors f.d. glasbruk, fastigheterna Ålgärdehult 1:81, Ålgärdehult 1:50 och Huvudhult 2:8 i Emmaboda kommun

Upplysningar

Detta beslut har förenats med ett vite. Vitet döms ut efter särskild domstolsprövning på ansökan av Bygg- och miljönämnden och endast i de fall punkt 2 i föreläggandet inte uppfyllts inom angiven tid. Utdömda viten tillfaller staten.

Utdrag av senaste utgåvan av Naturvårdsverkets kvalitetsmanual för efterbehandling av förorenade områden, kapitlet om Huvudstudie och Certifierad provtagning och certifierad provtagare bifogas beslutet, se bilaga 3. Denna manual uppdateras kontinuerligt så för att ha den senaste utgåvan vid utförandet av föreläggandet rekommenderas att söka på kvalitetsmanualen på Naturvårdsverkets hemsida.

Bygg- och miljönämnden beslutar

att förelägga DG Invest i Bromma AB organisationsnummer 556099-0532 (ovan kallat bolaget) att genomföra miljötekniska undersökningar och fördjupad riskbedömning avseende föroreningar från glasbruksverksamhet på fastigheterna Ålgärdehult 1:81, Ålgärdehult 1:50 och Huvudhult 2:8 i Emmaboda kommun enligt följande;

1. Se över tidigare upprättad provtagningsplan *Åfors glasbruk, Emmaboda kommun, huvudstudie av markföroreningar. Historisk inventering samt förslag till provtagningsplan* daterad 2019-01-23 av Relement Miljö Väst AB se bilaga 1 och eventuellt revidera den så att omfattningen av provtagningsplanen motsvarar en provtagningsplan för en huvudstudie. Vad en huvudstudie är samt syftet med den beskrivs i kapitlet om Huvudstudie i Naturvårdsverkets kvalitetsmanual för efterbehandling av förorenade områden (senaste utgåva, se bilaga 3 för senaste utgåvan vid beslutsfattandet).

Översynen av provtagningsplanen ska inkomma till bygg- och miljönämnden senast den 31 maj 2023.

Provtagningsplanen ska innehålla förslag och motivering på provpunkternas placering samt valda analysparametrar för respektive punkt. Undersöknings- och analysmetodik ska beskrivas. Provpunkternas ungefärliga placering ska redovisas på karta.

Antalet provtagningspunkter och analyser ska väljas så att resultaten ger svar på omfattning och utbredning av föroreningarna arsenik (As), kadmium (Cd) och bly (Pb) i mark, yt- och grundvatten samt sediment, samt möjlighet att bedöma hur stor spridningen av dessa ämnen är. Även förekomst och spridning av övriga föroreningar som kan kopplas till glasbruksverksamheten ska kartläggas såsom antimon (Sb), zink (Zn), fluor (F), koppar (Cu), nickel (Ni), krom (Cr), barium (Ba), petroleumkolväte och polyaromatiska kolväten (PAH) m fl.

Översynen av provtagningsplanen ska utföras av en person som har erfarenhet av sådant arbete.

2. Utföra miljötekniska undersökningar enligt framtagna och av bygg- och miljönämnden godkänd provtagningsplan enligt punkt 1. Resultatet av utförda miljötekniska undersökningar ska skriftligen redovisas till bygg- och miljönämnden **senast 6 månader** efter det att Bygg- och miljönämnden meddelat bolaget att provtagningsplanen enligt punkt 1 är godkänd.

Förutom resultatet av undersökningarna ska även allmänna uppgifter om fastigheten, områdes- och omgivningsbeskrivning, problembeskrivning och konceptuell modell samt övergripande åtgärds mål redovisas. Detta utgör de fem första delmomenten för en huvudstudie enligt kapitlet om Huvudstudie i Naturvårdsverkets kvalitetsmanual för efterbehandling av förorenade områden (senaste utgåva).

Undersökningar och utredningar ska utföras enligt ovan nämnda manual. Provtagning ska utföras av sakkunnig konsult med erfarenhet av liknande uppdrag, se även kapitel om Certifierad provtagning och certifierad provtagare Naturvårdsverkets kvalitetsmanual för efterbehandling av förorenade områden (senaste utgåva).

Föreläggandet enligt denna punkt förenas med ett fast vite på 800 000 kr.

3. Redovisa en fördjupad riskbedömning enligt ovan nämnd kvalitetsmanual till bygg- och miljönämnden. Den fördjupade riskbedömningen ska vara baserad på resultaten från undersökningar och utredningar enligt punkt 2. Redovisningen ska skriftligen redovisas till Bygg- och miljönämnden **senast 9 månader** efter det att Bygg- och miljönämnden meddelat bolaget att provtagningsplanen enligt punkt 1 är godkänd.

Beroende på resultaten av dessa undersökningar kan ytterligare krav komma att ställas på utredningar enligt kvalitetsmanualen.

att avgiften för handläggning av ärendet är 9880 kr, motsvarande 10 tim handläggningstid, faktura skickas separat.

Lagstöd

Bygg- och miljönämnden fattar beslut med stöd av 26 kap 9, 14, 21, 22 och 26 §§ miljöbalken (1998:808) och med hänvisning till 10 kap 1, 2, 4 och 8 §§ samt 2 kap 8 § miljöbalken (1998:808) och 2 och 3 §§ i Lag (1985:206) om viten.

Beslutet gäller omedelbart även om det blir överklagat.

Handläggarens bilagor

1. Åfors glasbruk, Emmaboda kommun, huvudstudie av markföroreningar. Historisk inventering samt förslag till provtagningsplan, 2019-01-23.
2. Ansvarsbedömning avseende avhjälpandeåtgärder för föroreningar vid Åfors glasbruk inkl. deponi, Emmaboda kommun uppdaterad 2023-02-28.
3. Utdrag ur Naturvårdsverkets kvalitetsmanual för efterbehandling av förorenade områden (utgåva 16-2023) kapitlen om Huvudstudie och Certifierad provtagning och certifierad provtagare
4. Delgivningskvitto
5. Hur du kan överklaga beslutet

Beslut skickas till:

Samtliga berörda enligt upprättad lista.

Dnr BMN/2018:13

§ 26

Föreläggande med vite att genomföra miljötekniska undersökningar och fördjupad riskbedömning avseende förorenat område vid Boda glasbruk, fastigheterna Förlångskvarn 1:86 och Hermanstorp 3:1 i Emmaboda kommun

Bakgrund

Boda glasbruk anlades 1864 av två glasblåsare. Från ett tillsynsbesök 1984 framgår att man huvudsakligen smälter halvkristallglas (7% bly). I huvudsak används pelleterad mäng och det förekommer kant- och planslipning samt mattetsning. Under 1990 skedde en övergång från bly- och arsenikinnehållande glas till smältning av det s.k. miljöglaset. Ugnarna släcktes 2003, denna hytta inrymmer i dag utställningslokal med glasugnarna i mitten, någon verksamhet bedrivs inte där förutom utställning och handel. En ny hytta inrättades 2004 i gamla glasmåleri- och blomsliperiet.

Glasbruket samt två mindre utfyllnader är beläget på fastigheten Förlångskvarn 1:86. Till verksamheten hör en större utfyllnad som är belägen på fastigheten Hermanstorp 3:1.

Boda glasbruk är undersökt i delområden och vissa saneringsåtgärder av punktkällor liksom en invändig sanering har genomförts, i samband med att verksamheten upphörde 2003. I ett gemensamt projekt för Kalmar och Kronobergs län inventerades glasindustrin enligt MIFO (Metod för Inventering av Förorenade Områden) under åren 1999-2000. I Glasbruksprojektet (Slutrapport-Glasbruksprojektet 2006-2007, Kemakta konsult AB 2007-12-10) har översiktliga undersökningar redovisats vid 25 av de tidigare inventerade glasbruken, för att utreda föroreningsrisken för människors hälsa och miljö vid och på glasbruksområdena. Boda glasbruk har där klassats som ett riskklass 2 område, det vill säga område som innebär stor risk för hälso- och miljöskador. Närmare redogörelse över föroreningssituationen finns i bifogad ansvarsbedömning (bilaga 2).

År 2016 tog bygg- och miljönämnden fram en ansvarsbedömning avseende avhjälpandeåtgärder för föroreningar vid Boda glasbruk inklusive utfyllnad. Vid arbetet med ansvarsbedömningen riskklassades Boda glasbruk om till riskklass 1 då det ligger nära Hagbyån som nedströms har mycket höga naturvärden och är vattentäkt för Kalmar kommun. Boda glasbruk med tillhörande utfyllnad är ett samlat objekt som tillsammans utgör riskklass 1, det vill säga område som innebär mycket stor risk för hälso- och miljöskador. Ansvarsbedömningen uppdaterades och godkändes av Bygg- och miljönämnden 2018-01-22.

Ansvarsbedömningen visade att det för Boda glasbruk finns två ansvariga verksamhetsutövare GRPS Properties in Sweden AB och DG Invest i Bromma AB. Bolagen har ett solidariskt ansvar för de miljöskulder på grund av sina verksamheter på fastigheterna Förlångskvarn 1:86 och Hermanstorp 3:1.

Utifrån ansvarsbedömningen förelade Bygg- och miljönämnden GRPS Properties in Sweden AB 2018-01-22 då de var den verksamhetsutövare som i störst omfattning bedrivit verksamhet. Bygg- och miljönämnden förelade GRPS Properties in Sweden AB att genomföra miljötekniska undersökningar och fördjupad riskbedömning avseende föroreningar från glasbruksverksamhet

på fastigheterna Förlångskvarn 1:86 och Hermanstorp 3:1 för fortsatt utredning av föroreningsituationen. Föreläggandet var indelat i tre punkter och förenat med vite.

GRPS Properties in Sweden AB har 2019-01-31 lämnat in provtagningsplan, se bilaga 3 men ingen miljöteknisk undersökning har redovisats till bygg- och miljönämnden. GRPS Properties in Sweden AB tvångslikviderades av Bolagsverket i februari 2021 och konkursen avslutades 2022-08-02. För att gå vidare i ärendet har bygg- och miljönämnden reviderat ansvarsbedömningen 2022-04-19.

Utifrån den reviderade ansvarsbedömningen anser tillsynsmyndigheten att rätt adressat för krav på undersökning är DG Invest i Bromma AB. Bolaget är ansvarigt för de miljöskulder på grund av verksamhet på fastigheterna Förlångskvarn 1:86 och Hermanstorp 3:1. Det bedöms som skäligt att bolaget utreder föroreningsituationen ytterligare. Se bilaga 2 Ansvarsbedömning avseende avhjälpandeåtgärder för föroreningar vid Boda glasbruk inkl utfyllnad, Emmaboda kommun.

En kommunikering skickades till DG Invest i Bromma AB 2022-06-14 och bolaget yttrade sig 2022-10-14. Bolagets svar sammanfattas nedan.

1. I sitt yttrande skriver bolaget att det inte framgår i ansvarsbedömningen hur bygg- och miljönämnden har kommit fram till att det var AB Åforsgruppen som bedrev verksamhet då det endast nämns att det skedde en sammanslutning.
2. Bolagets egna utredningar visar att AB Åforsgruppen varit moderbolag till AB Kosta glasbruk, Boda Bruks AB, AB Åfors glasbruk och Johansfors glasbruk, dessa bolag ska ha varit delägda av Åforsgruppen. Någon fusion mellan bolagen har inte skett och AB Åforsgruppen har inte förvärvat själva verksamheterna. I ex. årsredovisningen från 1973 utgjorde aktierna i glasbruken anläggningstillgångar för AB Åforsgruppen och att det är fråga om en koncernredovisning, där AB Åforsgruppen varit moderbolag till de dotterbolag som har bedrivit glasbruksverksamheterna.
3. Inkrämsöverlåten med dotterbolag m.m. till bolaget Upsala Ekeby AB skedde 1 maj 1983, utifrån årsredovisning för år 1984.
4. Åforsgruppen var även ägt av andra bolag, Åforsgruppen har inte varit moderbolag i koncernen utan ett mellanbolag.
5. Viss kommunikation avseende verksamheternas bedrivande har skett mellan AB Åforsgruppen/Kosta Boda AB och olika myndigheter, hantering av viss myndighetskontakt och viss koncernintern samverkan innebär inte att moderbolaget har varit verksamhetsutövare. Det finns även kommunikation mellan myndigheter och glasbruksbolagen. Bolagen som ingår i samma koncern har nyttjat samma brevpapper och kan därför utåt sett ha framstått som en enhet.
6. Ytterligare en omständighet som tyder på att verksamheterna har fortsatt bedrivits av glasbruksbolagen är att det är glasbruksbolagen som har ägt fastigheterna. AB Åforsgruppen/Kosta Boda AB har inte ägt fastigheterna.
7. Ansvar för tiden innan och efter den period som DG Invest i Bromma AB ska ha varit verksamhetsutövare åligger GRPS Properties in Sweden AB och härrör från fusioner med glasbruksbolagen och det bolag som kom att heta Kosta Boda AB efter att glasbruksverksamheterna hade överlåtits 1983. Även detta tyder på

att det var glasbruksverksamheterna som bedrev verksamhet under den tid som AB Åforsgruppen/Kosta Boda AB var moderbolag till dessa.

8. Utgångspunkten för ett ansvar för att genomföra utredningar bör också vara skäligt och riktigt enligt principen att den som haft avkastning, fått annan vinning eller fattat beslut som lett till ett ansvar även är skyldig för åtgärda. DG Invest i Bromma AB ägs av en privatperson som förvärvade bolaget 1988, bolaget hette då Upsala Ekeby Marketing AB och ägdes av Proventus och hade varit tomt ett antal år, innehöll inga tillgångar eller skulder. Den verksamhet som idag bedrivs i bolaget och som har bedrivits sedan förvärvet har ingen koppling eller anknytning till de aktuella glasbruken och den verksamhet som de bedrev.

Sedan kommunikering och yttrande kom in har bolaget bytt namn och heter sedan 2023-01-25 DG Invest i Bromma AB, innan hette de XXXXX Invest AB. Aktiekapitalet i bolaget har från 2023-01-09 minskat från 200 mkr till 100 000 kr.

Motivering

Behov av fortsatta undersökningar och utredningar

Glasbruket har varit i drift under en lång tid och i processen har det ingått smältning, slipning, etsning och målning.

Det finns tre kända utfyllnadsområden kopplade till glasbruket. En är lokaliserad straxt S-SV om huvudbyggnaderna, den är utjämnad och täckt med fiberduk. En mindre utfyllnad är lokaliserad straxt NO om det som tidigare varit butik (och dessförinnan packsal och blomsliperi). En större utfyllnad finns på fastigheten Hermanstorp 3:1 ca 200 m O-NO om ovan nämnda butik/packsal. För ungefärlig utbredning se karta i bifogad ansvarsbedömning. Det är oklart vilket år deponering startades men den upphörde 1976. Enligt uppgift i en kartering av äldre avfallsupplag från 1984 finns det inget kontrollprogram och upplaget är inte prövat enligt Miljöskyddslagen (1969:387). Det anges även att det är hushållsavfall, industriavfall och miljöfarligt avfall (bly- och arsenikhaltigt avfall). Utfyllnaden är inte väl avgränsad i sid- och djupled. Den tycks heller inte vara täckt på något sätt. Glasbruket ligger i Boda samhälle. Området är turisthytta och museum, således rör sig mycket människor i området vilket kan medföra en ökad risk för exponering. Närmare redogörelse över föroreningssituationen finns i bifogad ansvarsbedömning se bilaga 2.

Mycket höga halter tungmetaller har uppmätts på både bruksmark och i utfyllnadsområden, bland annat arsenik, bly och kadmium, dessa föroreningar bedöms ha mycket hög farlighet. Undersökningar visar på en urlakning av metaller sker från utfyllnaden som är lokaliserad i NO, då grundvattenprover uppvisar mycket höga halter för bly och kadmium (klass 5 jämfört med Naturvårdsverkets bedömningsgrunder för miljökvalitet NV rapport 4915). För bruksmark överskrids klass 5 för As och Pb. Sammanställning av undersökta delområden och saneringsåtgärder finns i bifogad ansvarsbedömning.

Spridning från bruksmark och utfyllnader kan ske både via grundvatten och via ytvatten till Bodasjön. Bygg- och miljönämnden bedömer utifrån tidigare utförda undersökningar att fortsatta utredningar är nödvändiga, för att få bättre underlag att bedöma föroreningsspridning, vilka risker som finns för omgivningen samt vilka åtgärder som kan vara nödvändiga att vidta. Bygg-

och miljönämnden gör bedömningen att det finns risk att dessa föroreningar kan spridas till omgivande mark- och vattenområden och därmed medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Det finns därmed skäl att kräva ytterligare undersökningar med en fördjupad riskbedömning och motsvarande en huvudstudie enligt Naturvårdsverkets kvalitetsmanual för efterbehandling av förorenade områden (senaste utgåva). Kvalitetsmanualen är framtagen för bidragsobjekt men begreppen kan även användas för privatfinansierade objekt.

Berörda fastigheter

Berörda fastigheter är Förlångskvarn 1:86 där glashyttan och två mindre utfyllnader är placerade, och området ca 200 m O-NO om butik/packsal på Hermanstorp 3:1 där en större utfyllnad/deponi är belägen.

Ansvar

Det är den som har bedrivit verksamhet, verksamhetsutövare, som är ansvarig för att utreda föroreningssituationen. Vid en ansvarsutredning är det organisationsnumret till de verksamheter som har bedrivit verksamhet som följs och ett organisationsnummer kan så att säga byta namn. Aktiebolaget Åforsgruppen, Kosta Boda Aktiebolag och DG Invest i Bromma AB har samma organisationsnummer därför gör Bygg- och miljönämnden bedömningen att DG Invest i Bromma AB har ansvar för de verksamheter som har bedrivits av Aktiebolaget Åforsgruppen och Kosta Boda Aktiebolag. Bygg- och miljönämnden anser även efter bolagets yttrande att DG Invest i Bromma AB har ansvar för de verksamheter som bedrivits av Aktiebolaget Åforsgruppen och Kosta Boda Aktiebolag.

Bygg- och miljönämnden ger här ett utförligare svar på hur nämnden har bedömt ansvarsfrågan utifrån bolagets yttrande. AB Åforsgruppen /Kosta Boda AB har varit ett moderbolag till glasbruksbolagen i Åfors, Johansfors och Boda. I miljöbalken står det att den verksamhetsutövare som bedriver eller har bedrivit en verksamhet som har bidragit till en föroreningsskada eller allvarlig miljöskada är ansvarig för bl.a. undersökningar. Vilka som omfattas av definitionen verksamhetsutövare har överlämnats till rättstillämpningen, avgörande har dock generellt varit vem som faktisk och rättsligt har möjlighet att ingripa. I domar (ex. MÖD 2013:28) innebär det att även ett moderbolag kan få ansvar som verksamhetsutövare, om moderbolaget har haft ett så pass stort inflyttande att det har kunnat påverka hur verksamheten bedrivits och haft en rättslig och faktisk möjlighet att ingripa.

Bygg- och miljönämnden bedömer utifrån tillsynshandlingar (som även DG Invest i Bromma AB har tagit del av) som tillsynsprotokoll, korrespondens mellan bolaget och myndigheter samt anmälan om bl.a. provtestning av en pelleteringsanläggning på Johansfors glasbruk att AB Åforsgruppen /Kosta Boda AB som moderbolag har varit involverad i driften av glasbruken. En del handlingar är signerade av verkställande direktör för AB Åforsgruppen eller av andra nyckelpersoner som har varit anställda av AB Åforsgruppen för hela koncernen. Att moderbolaget är involverad i driften finns även att läsa i den personaltidning som ges ut, i Mängden nr. 1 1974 (även detta har DG Invest i Bromma AB fått del av) beskrivs förändringen inom AB Åforsgruppen och utvecklingen vid ett företag inom glasindustrin. Hur omsättningen ska öka när bolaget har fyra producerade enheter, vilka här innefattar Boda, Kosta, Åfors och Johansfors. Svårigheten med att ha fyra olika produktionsställen istället för ett och dra nytta av samverkan mellan dessa företag samt att samordna och koncentrera vissa delar av verksamheten till ett ställe. Efter fusioneringen av företagen år 1970 har en del åtgärder genomförts för att

nyttja fördelarna av samverkan avseende administration, marknadsföring, teknisk placering och specialisering.

Efter inkommit yttrande från bolaget har vidare information sökts i dessa personaltidningar och årsredovisningar för AB Åforsgruppen och Kosta Boda AB samt glasbruksbolagen. I första tidningen från 1970 finns beskrivet hur koncernen AB Åforsgruppen bildades för att bli mer konkurrenskraftiga på marknaden, till en början som ett samlat begrepp för glasbruken i Kosta, Boda och Åfors. Samarbetet ökade och en samordning skedde i slutet av 1960-talet när de tre bruken fick gemensam verkställande direktör, efter det har fler gemensamma funktioner tillkommit och flertalet befattningshavare som ansvarar för funktioner ex. teknisk chef och teknisk utvecklingsavdelning i Kosta som även ansvarar för glasbruken i Boda och Åfors. I årsredovisningen för AB Åforsgruppen och glasbruksbolagen för år 1971 redovisas det att AB Åforsgruppen från 1 jan 1971 är moderbolag till glasbruken och även att glasbruken har varit arrenderade av AB Åforsgruppen. AB Åforsgruppen har även till största del ägt majoriteten av aktierna i glasbruksbolagen, i årsredovisning från 1972 förvärvade AB Åforsgruppen återstående aktier i AB Johansfors glasbruk. Ovanstående uppgifter var inte med i det material som bolaget fick del av vid kommunikeringen. Bygg- och miljönämnden gör bedömningen att detta inte har tillfört något nytt eller ändrat något i sak, utan snarare förstärkt argumentet för att DG Invest i Bromma AB är att se som ansvarig för fortsatta undersökningar vid Boda glasbruk. För att få ett ansvar behöver man inte äga fastigheten där verksamheten bedrivs utan att som nämnts ovan ha faktisk och rättslig möjlighet att ingripa i driften.

Bolaget AB Åforsgruppen förvärvades 1975 av Upsala-Ekeby AB men var fortsatt moderbolag till glasbruken, 1976 bytte bolaget namn till Kosta Boda AB. Anteckningar förda vid sammanträde mellan kommunen och bolaget AB Åforsgruppen finns det uppgifter om att inga förändringar skulle ske vid glasbruken på grund av nya ägarförhållanden. I en pressrelease om förvärvet från samma år står att verksamheten kommer fortsätta i samma omfattning och inriktning samt att ledningsgruppen i AB Åforsgruppen kommer vara oförändrad (även dessa handlingar har DG Invest i Bromma AB fått del av). Bygg- och miljönämnden bedömer utifrån ovanstående samt övriga tillsynshandlingar i ärendet att driften av glasbruken var fortsatt densamma som innan förvärvet och namnbytet. Bygg- och miljönämnden gör dock bedömningen att verksamhetstiden inte var till 1984 utan till 1 maj 1983 enligt årsredovisningen från 1984, detta ska därmed ändras i ansvarsbedömningen för Boda glasbruk samt med anledning av bolagets namnbyte.

Det är i första hand verksamhetsutövare som bedrivit verksamhet efter 30 juni 1969 som har ett ansvar att utföra undersökningar, utredningar och eventuella efterbehandlingsåtgärder som bedöms vara skäliga. Vid ansvarsfrågor ska det göras en skälighetsbedömning enligt 10 kap 4 § miljöbalken. Det innebär att det ska göras en bedömning vad som är skäligt att en verksamhetsutövare ansvarar för genom att bland annat ta hänsyn till hur dåvarande miljökrav uppfylldes och vid vilken tidpunkt som föroreningarna uppkom. När det gäller utredningar och undersökningar har det i praxis bedömts att det generellt sett är skäligt att kräva det av ansvarig verksamhetsutövare ansvar (se bl.a. MÖD 2005:30). Genomförda undersökningar visar på höga halter av föroreningar som kommer från glasbruksverksamhet. Därför bedömer bygg- och miljönämnden att det är skäligt att DG Invest i Bromma AB utför undersökningar. Närmare redogörelse för frågor om ansvar finns i bifogad ansvarsbedömning, bilaga 2.

Föreläggandet

I föreläggandet ger Bygg- och miljönämnden ett utförligare svar på hur nämnden har bedömt ansvaret utifrån bolagets yttrande.

Verkställighetsförordnande och vite

Föreläggandet har förenats med verkställighetsförordnanden samt även vite gällande punkt 2, detta har inte kommunicerats med bolaget. Bygg- och miljönämnden anser att det är motiverat att förena föreläggandet med verkställighetsförordnanden, vilket innebär att beslutet gäller omedelbart även om det blir överklagat och punkt 2 med vite på grund av den drastiska sänkningen av aktiekapital i bolaget efter kommunikering och yttrande. Boda glasbruk finns med på länets prioriteringslista över de områden som ska prioriteras på grund av dess föroreningar och är klassat som ett riskklass 1 område som innebär mycket stor risk för hälso- och miljöskador. Glasbruket är placerat i Boda samhälle med närhet till bostäder och området är turishytta med museum, således rör sig mycket människor i området vilket kan medföra en ökad risk för exponering. Föroreningarnas farlighet (arsenik, bly, kadmium) bedöms som mycket hög. Mycket höga halter tungmetaller har uppmäts både på bruksmark och i utfyllnadsområden. Undersökningar visar på ett utläckage av metaller sker från utfyllnaden som är lokaliserad i NO, där grundvattenprover uppvisar mycket höga halter för bly och kadmium. Det är därav angeläget att komma vidare och få till vidare undersökningar likt en huvudstudie vid Boda glasbruk för att få en klarare bild över föroreningssituationen inom bruksområdet samt för att klarlägga läckaget från bruks- och utfyllnadsområdet.

Tidpunkterna för åtgärderna har därmed ändrats från kommunikeringen med bolaget. Då beslutet börjar gälla omedelbart även om det blir överklagat har tidpunkten för punkt 1 gällande översyn av provtagningsplan satts till ett fast datum då detta blir tydligare för bolaget att följa än tidigare formulering som var 3 månader efter beslutet vunnit laga kraft. Bygg- och miljönämnden har dock kortat ner tiden med ca 3 veckor då nämnden gör bedömningen att en översyn av en befintlig provtagningsplan kan utföras på kortare tid än 3 månader. Tidpunkterna för punkt 2 och 3 satts från när bygg- och miljönämnden har godkänt provtagningsplanen istället för x antal månader från beslutet vunnit laga kraft. Det är för att bolaget inte ska tappa tid om provtagningsplanen behöver kompletteras innan den kan godkännas av Bygg- och miljönämnden. Antalet månader som bolaget får på sig att utföra punkt 2 och punkt 3 kortas ner från vad som kommunicerats med bolaget. Punkt 2 ska vara redovisad inom 6 månader istället för 8 månader och punkt 3 ska vara redovisad inom 9 månader istället för 12 månader. Då dessa punkter nu utgår från när provtagningsplanen är godkänd blir det i slutändan ungefär samma tid som bolaget får på sig att utföra punkterna i föreläggandet.

Fastighetsförvärvarsansvar

Eftersom det finns ansvariga verksamhetsutövare aktualiseras i det här läget inte frågan om fastighetsförvärvarsansvar eller förvaringsfall. Den nytta som fastighetsägaren kan tänkas ha av miljötekniska utredningar bedöms som små eftersom det inte finns några särskilda planer för områdets utveckling. Fastighetsägare bedöms därför inte behöva svara för utredningskostnader enligt 10 kap 8 § miljöbalken.

Om det visar sig att fastigheten måste saneras kommer en mer ingående skälighetsbedömning i enlighet med 10 kapitlet 4 § miljöbalken (1998:808) att göras där t.ex. tidsaspekten och hur man efterlevt tillståndsvillkor samt tillsynsbeslut vägas in.

Övrigt

En handläggningsavgift tas ut för nedlagd handläggning i ärendet motsvarande 10 timmar. Fördelningen är 6 timmar för inläsning och kommunicering år 2022, för år 2022 var timavgiften 980 kr/tim, beslutad av Kommunfullmäktige 2021-12-13 § 158 och 4 timmar för handläggning och beslutsskrivande år 2023, för år 2023 är timavgiften 1000 kr/tim beslutad av Kommunfullmäktige 2022-12-12 § 139.

Bestämmelser som förslaget grundas på

Bestämmelser som förslaget grundas på är 2, 10 samt 26 kap. miljöbalken (1998:808) samt lagen (1985:206) om viten.

10 kap. miljöbalken genomgick omfattande ändringar år 2007 (SFS 2007:660). Enligt övergångsbestämmelserna till lagändringen ska dock äldre bestämmelser tillämpas när det gäller utsläpp före den 1 augusti 2007 eller verksamhet som avslutats före denna tidpunkt. Vad som återges nedan från 10 kap. miljöbalken avser därför kapitlet i dess äldre lydelse.

Enligt 2 kap. 8 § miljöbalken är alla som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som medfört skada eller olägenhet för miljön ansvariga till dess skadan eller olägenheten har upphört för att denna avhjälps i den omfattning det kan anses skäligt enligt 10 kap.

Av 10 kap. 1 § miljöbalken framgår att bestämmelserna i detta kapitel ska tillämpas på mark- och vattenområden samt byggnader och anläggningar som är så förorenade att det kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Enligt 10 kap. 2 § miljöbalken är det den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till en föroreningsskada eller allvarlig miljöskada (verksamhetsutövaren) som är ansvarig för det avhjälpande som ska ske. I övergångsreglerna till miljöbalken anges att bestämmelsen ska tillämpas på miljöfarliga verksamheter vars faktiska drift har pågått efter den 1 juli 1969, om verkningarna av verksamheten alltjämt pågår vid tiden för miljöbalkens ikraftträdande och det föreligger behov av att avhjälpa skador eller olägenheter som orsakats av verksamheten. Enbart risken för skada och olägenhet för människor och miljön räcker för att 10 kap. miljöbalken ska vara tillämpligt.

10 kap. 3 § miljöbalken innebär att om det saknas verksamhetsutövare som kan utföra eller bekosta avhjälpandeåtgärder, är var och en ansvarig som förvärvat den förorenade fastigheten. Ansvaret begränsas dock till förvärv som skett efter den 1 januari 1999.

10 kap. 4 § miljöbalken innebär att den som är ansvarig för att avhjälpa en föroreningsskada i skälig omfattning ska utföra eller bekosta det avhjälpande som på grund av föroreningen behövs för att förebygga, hindra eller motverka att skada eller olägenhet uppstår för människors hälsa eller miljön.

Enligt 26 kap. 9 § första stycket miljöbalken får en tillsynsmyndighet meddela de förelägganden och förbud som behövs i ett enskilt fall för att denna balk samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken ska efterlevas.

Av 26 kap. 21 § miljöbalken framgår att tillsynsmyndigheten får förelägga den som bedriver verksamhet eller vidtar en åtgärd som det finns bestämmelser om i miljöbalken eller i föreskrifter som meddelats med stöd av balken, att till myndigheten lämna de uppgifter och handlingar som behövs för tillsynen.

Enligt 26 kap. 22 § miljöbalken är den som bedriver en verksamhet som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön, eller den som annars är skyldig att avhjälpa olägenhet från sådan verksamhet skyldig att utföra sådana undersökningar som behövs för tillsynen. För tillämpning av bestämmelsen krävs inte att verksamheten konstaterats vara miljöskadlig utan det är tillräckligt att miljöskada kan befaras. Bestämmelsen förutsätter inte heller att verksamheten är pågående utan ett föreläggande kan riktas även mot den som avslutat en verksamhet.

Enligt 26 kap. 14 § miljöbalken får förelägganden förenas med vite.

Enligt 26 kap. 26 § får en tillsynsmyndighet bestämma att dess beslut skall gälla omedelbart även om det överklagas.

Enligt 2 § lagen (1985:206) om viten ska ett vitesföreläggande vara riktat till en eller flera namngivna fysiska eller juridiska personer (adressater). Om föreläggandet innebär en skyldighet för adressaten att vidta en viss åtgärd, skall det av föreläggandet framgå vid vilken tidpunkt eller inom vilken tidsfrist åtgärden skall vidtas. Vite får inte föreläggas, om adressaten kan antas sakna faktisk eller rättslig möjlighet att följa föreläggandet. Ett vitesföreläggande ska delges adressaten.

Enligt 3 § denna lag ska vite fastställas till ett belopp som med hänsyn till vad som är känt om adressatens ekonomiska förhållanden och till omständigheterna i övrigt kan antas förmå honom att följa det föreläggande som är förenat med vitet. Vitet ska fastställas till ett bestämt belopp.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av Bygg- och miljönämnden. Bygg- och miljönämndens presidium har behandlat ärendet på sin beredning 2023-03-03.

Beslutsunderlag

Ansvarsbedömning avseende avhjälpandeåtgärder för föroreningar vid Boda glasbruk inkl deponi, Emmaboda kommun 2022-04-19.

Arkivhandlingar från Emmaboda kommun och Länsstyrelsen i Kalmar arkiv som bl.a. Protokoll från sammanträden och besök, korrespondens mellan myndigheter och bolaget och övriga tillsynshandlingar från 1970- och 1980-talet för Åfors, Boda och Johansfors glasbruk
Årsredovisningar från 1970-talet och 1984 för AB Åforsgruppen/Kosta Boda AB samt för Åfors, Boda och Johansfors glasbruk.

Personaltidningen Triangeln och Mängden från 1970- och 1980-talet.

Tjänsteskrivelse med föreläggande med vite att genomföra miljötekniska undersökningar och fördjupad riskbedömning avseende förorenat område vid Boda glasbruk, fastigheterna Förlångskvarn 1:86 och Hermanstorp 3:1 i Emmaboda kommun

Upplysningar

Detta beslut har förenats med ett vite. Vitet döms ut efter särskild domstolsprövning på ansökan av Bygg- och miljönämnden och endast i de fall punkt 2 i föreläggandet inte uppfyllts inom angiven tid. Utdömda viten tillfaller staten.

Utdrag av senaste utgåvan av Naturvårdsverkets kvalitetsmanual för efterbehandling av förorenade områden, kapitlet om Huvudstudie och Certifierad provtagning och certifierad provtagare bifogas beslutet, se bilaga 3. Denna manual uppdateras kontinuerligt så för att ha den senaste utgåvan vid utförandet av föreläggandet rekommenderas att söka på kvalitetsmanualen på Naturvårdsverkets hemsida.

Bygg- och miljönämnden beslutar

att förelägga DG Invest i Bromma AB organisationsnummer 556099-0532 (ovan kallat bolaget) att genomföra miljötekniska undersökningar och fördjupad riskbedömning avseende föroreningar från glasbruksverksamhet på fastigheterna Förlångskvarn 1:86 och Hermanstorp 3:1 i Emmaboda kommun enligt följande;

1. Se över tidigare upprättad provtagningsplan *Boda glasbruk, Emmaboda kommun, huvudstudie av markföroreningar. Historisk inventering samt förslag till provtagningsplan* daterad 2019-01-28 av Relement Miljö Väst AB se bilaga 1 och eventuellt revidera den så att omfattningen av provtagningsplanen motsvarar en provtagningsplan för en huvudstudie. Vad en huvudstudie är samt syftet med den beskrivs i kapitlet om Huvudstudie i Naturvårdsverkets kvalitetsmanual för efterbehandling av förorenade områden (senaste utgåva, se bilaga 3 för senaste utgåvan vid beslutsfattandet).

Översynen av provtagningsplanen ska inkomma till bygg- och miljönämnden senast den 31 maj 2023.

Provtagningsplanen ska innehålla förslag och motivering på provpunkternas placering samt valda analysparametrar för respektive punkt. Undersöknings- och analysmetodik ska beskrivas. Provpunkternas ungefärliga placering ska redovisas på karta.

Antalet provtagningspunkter och analyser ska väljas så att resultaten ger svar på omfattning och utbredning av föroreningarna arsenik (As), kadmium (Cd) och bly (Pb) i mark, yt- och grundvatten samt sediment, samt möjlighet att bedöma hur stor spridningen av dessa ämnen är. Även förekomst och spridning av övriga föroreningar som kan kopplas till glasbruksverksamheten ska kartläggas såsom antimon (Sb), zink (Zn), fluor (F), koppar (Cu), nickel (Ni), krom (Cr), barium (Ba), petroleumkolväte och polyaromatiska kolväten (PAH) m fl.

Översynen av provtagningsplanen ska utföras av en person som har erfarenhet av sådant arbete.

2. Utföra miljötekniska undersökningar enligt framtagen och av bygg- och miljönämnden godkänd provtagningsplan enligt punkt 1. Resultatet av utförda miljötekniska undersökningar ska skriftligen redovisas till bygg- och miljönämnden **senast 6 månader** efter det att Bygg- och miljönämnden meddelat bolaget att provtagningsplanen enligt punkt 1 är godkänd.

Förutom resultatet av undersökningarna ska även allmänna uppgifter om fastigheten, områdes- och omgivningsbeskrivning, problembeskrivning och konceptuell modell samt övergripande åtgärds mål redovisas. Detta utgör de fem första delmomenten för en huvudstudie enligt kapitlet om Huvudstudie i Naturvårdsverkets kvalitetsmanual för efterbehandling av förorenade områden (senaste utgåva).

Undersökningar och utredningar ska utföras enligt ovan nämnda manual. Provtagning ska utföras av sakkunnig konsult med erfarenhet av liknande uppdrag, se även kapitel om Certifierad provtagning och certifierad provtagare Naturvårdsverkets kvalitetsmanual för efterbehandling av förorenade områden (senaste utgåva).

Föreläggandet enligt denna punkt förenas med ett fast vite på 800 000 kr.

3. Redovisa en fördjupad riskbedömning enligt ovan nämnd kvalitetsmanual till bygg- och miljönämnden. Den fördjupade riskbedömningen ska vara baserad på resultaten från undersökningar och utredningar enligt punkt 2. Redovisningen ska skriftligen redovisas till Bygg- och miljönämnden **senast 9 månader** efter det att Bygg- och miljönämnden meddelat bolaget att provtagningsplanen enligt punkt 1 är godkänd.

Beroende på resultaten av dessa undersökningar kan ytterligare krav komma att ställas på utredningar enligt kvalitetsmanualen.

att avgiften för handläggning av ärendet är 9880 kr, motsvarande 10 tim handläggningstid, faktura skickas separat.

Lagstöd

Bygg- och miljönämnden fattar beslut med stöd av 26 kap 9, 14, 21, 22 och 26 §§ miljöbalken (1998:808) och med hänvisning till 10 kap 1,2, 4 och 8 §§ samt 2 kap 8 § miljöbalken (1998:808) och 2 och 3 §§ i Lag (1985:206) om viten.

Beslutet gäller omedelbart även om det blir överklagat.

Handläggarens bilagor:

1. Boda glasbruk, Emmaboda kommun, huvudstudie av markföroreningar. Historisk inventering samt förslag till provtagningsplan 2019-01-28. 2.
2. Ansvarsbedömning avseende avhjälpandeåtgärder för föroreningar vid Boda glasbruk inkl. deponi, Emmaboda kommun uppdaterad 2023-02-28.
3. Utdrag ur Naturvårdsverkets kvalitetsmanual för efterbehandling av förorenade områden (utgåva 16-2023) kapitlen om Huvudstudie och Certifierad provtagning och certifierad provtagare 5.11.
4. Delgivningskvitto
5. Hur du kan överklaga beslutet

Beslut skickas till:

Samtliga berörda enligt upprättad lista.

Dnr BMN/2018:14

§ 27

Föreläggande med vite att genomföra miljötekniska undersökningar och fördjupad riskbedömning avseende förorenat område vid Johansfors f.d. glasbruk, fastigheterna Suttarekulla 4:1 och Suttarekulla 1:15 i Emmaboda kommun

Bakgrund

Glasbruket ligger i Johansfors samhälle bredvid Lyckebyån. Bruket och utfyllnaden ligger huvudsakligen på fastigheten Suttarekulla 4:1 och sliperiet var till en början placerat på Suttarekulla 1:15.

Ursprunglig verksamhet i Johansfors var ett glasmåleri som fanns på platsen under ett antal år. Glasbruket startade 1891 under namnet Johansfors Glasbruksaktiebolag. På 1950-talet byggdes bruket om i stor sett helt och hållet. De gamla byggnaderna revs i takt med att nya lokaler kunde tas i bruk. Nytt sliperi byggdes då i direkt anslutning till hyttan, det gamla sliperiet vid dammen togs då ur drift. Inriktningen var i huvudsak servisglas. Fram till 1979 tillverkade man sin egen mängd efter det köptes den in. I processen har det även ingått smältning, slipning, etsning och målning. Till verksamheten hör ett utfyllnadsområde som är belägen på samma fastighet som själva bruket. Området har inte bedömts som en deponi utan är mer en utfyllnad där glas, jord och sten ligger sammanblandat. Utfyllnad har pågått fram till 1979 därefter gick avfallet till avfallsanläggningen Lidahult.

2011 kom ConDeVent AB in med en anmälan till bygg- och miljönämnden angående miljöfarlig verksamhet på fastigheten Suttarekulla 4:1. Under 2014 installerades en ny ugn vid bruket då en elugn fick ersätta den gamla gasugnen, men någon egentlig drift förekom inte.

I ett gemensamt projekt för Kalmar och Kronobergs län inventerades glasindustrin enligt MIFO (Metod för Inventering av Förorenade Områden) under åren 1999-2000. I Glasbruksprojektet (Slutrapport-Glasbruksprojektet 2006-2007, Kemakta konsult AB 2007-12-10), har översiktliga undersökningar och utredningar redovisats vid 25 av de tidigare inventerade glasbruken, för att utreda föroreningsrisken för människors hälsa och miljö vid och på glasbruksområdena. Johansfors glasbruk har där klassats som ett riskklass 1 område, det vill säga område som innebär mycket stor risk för hälso- och miljöskador. I projektet glasbruksåarna uppmättes förhöjda halter av bly och arsenik i sediment i dammarna framför och nedströms glasbruket samt även kadmium i sediment i dammen framför glasbruket. Närmare redogörelse över föroreningssituationen finns i bifogad ansvarsbedömning (bilaga 2).

År 2016 tog bygg- och miljönämnden fram en ansvarsbedömning avseende avhjälpandeåtgärder för föroreningar vid Johansfors f.d. glasbruk inklusive utfyllnaden. Ansvarsbedömningen uppdaterades och godkändes av bygg- och miljönämnden 2018-01-22. Ansvarsbedömningen visade att det för Johansfors f.d. glasbruk finns tre ansvariga verksamhetsutövare GRPS Properties in Sweden AB, DG Invest i Bromma AB och Magnor Glasverk AB. Bolagen har ett solidariskt ansvar för de miljöskulder på grund av sina verksamheter på fastigheterna Suttarekulla 4:1 och Suttarekulla 1:15.

Utifrån ansvarsbedömningen förelade bygg- och miljönämnden GRPS Properties in Sweden AB 2018-01-22 då de var den verksamhetsutövare som i störst omfattning bedrivit verksamhet. Bygg- och miljönämnden förelade GRPS Properties in Sweden AB att genomföra miljötekniska undersökningar och fördjupad riskbedömning avseende föroreningar från glasbruksverksamhet på fastigheterna Suttarekulla 4:1 och Suttarekulla 1:15 för fortsatt utredning av föroreningssituationen. Föreläggandet var indelat i tre punkter och förenat med vite.

GRPS Properties in Sweden AB har 2019-01-25 lämnat in provtagningsplan, se bilaga 3, men ingen miljöteknisk undersökning har redovisats till bygg- och miljönämnden. GRPS Properties in Sweden AB tvångslikviderades av Bolagsverket i februari 2021 och konkursen avslutades 2022-08-02. För att gå vidare i ärendet har bygg- och miljönämnden reviderat ansvarsbedömningen 2022-04-19.

Utifrån den reviderade ansvarsbedömningen anser tillsynsmyndigheten att rätt adressat för krav på undersökning är DG Invest i Bromma AB och Magnor Glasverk AB. Bolagen är ansvariga för de miljöskulder på grund av verksamhet på fastigheterna Suttarekulla 4:1 och Suttarekulla 1:15. Det bedöms som skäligt att bolagen utreder föroreningssituationen ytterligare. Se bilaga 2 Ansvarsbedömning avseende avhjälpandeåtgärder för föroreningar vid Johansfors f.d. glasbruk inkl utfyllnad, Emmaboda kommun.

En kommunikering skickades till DG Invest i Bromma AB och Magnor Glasverk AB 2022-06-14.

Magnor Glasverk AB yttrade sig via mail 2022-09-06 och 2022-09-15. Bolagets svar sammanfattas nedan.

1. Under Magnor Glasverk AB:s tid användes endast blyfri kristall som köptes färdigblandad från Emmaboda. All produktion var bly- och arsenikfri.
2. Allt som kunde smältas om lades in i ugnarna under produktion för vidare användning och det som inte gick att smälta om lämnades till återvinningscentralen i Emmaboda.
3. Produktionen skedde endast i huvudbyggnaden.
4. Det användes gas och inte olja till uppvärmning.
5. Inget avfall grävdes ner under Magnor Glasverk AB:s tid.
6. Fastigheten köptes av EMFAB (Emmaboda fastighetsaktiebolag) som ägde den och hyrde ut den för glasblåsning mellan åren 1984-1997, och Magnor Glasverk tog över driften från den sista hyresgästen som hade gått i konkurs.
7. All produktion i Johansfors utfördes av Johansfors glasbruk AB (Magnor Glasverk AB) och drev verksamhet till 2008, därefter övertogs verksamheten av anställda.
8. Några anställda togs över från förra verksamheten i övrigt anställdes ny VD, platschef, produktionschef, säljteam och personal till produktionen.
9. Det fanns inte mycket kvar av utrustning och anställda från förr verksamheten. Magnor Glasverk installerade två nya ugnar och kylrör. Hela fastigheten sågs över och renoverades eller byggdes nytt.
10. Magnor glasverk skriver i sitt yttrande att verksamheten inte bedrevs som tidigare utan med en ny ledning och verksamhetsmodell.

DG Invest i Bromma AB yttrade sig 2022-10-14. Bolagets svar sammanfattas nedan.

1. I sitt yttrande skriver bolaget att det inte framgår i ansvarsbedömningen hur bygg- och miljönämnden har kommit fram till att det var AB Åforsgruppen som bedrev verksamhet då det endast nämns att det skedde en sammanslutning.
2. Bolagets egna utredningar visar att AB Åforsgruppen varit moderbolag till AB Kosta glasbruk, Boda Bruks AB, AB Åfors glasbruk och Johansfors glasbruk, dessa bolag ska ha varit delägda av Åforsgruppen. Någon fusion mellan bolagen har inte skett och AB Åforsgruppen har inte förvärvat själva verksamheterna. I ex. årsredovisningen från 1973 utgjorde aktierna i glasbruken anläggningstillgångar för AB Åforsgruppen och att det är fråga om en koncernredovisning, där AB Åforsgruppen varit moderbolag till de dotterbolag som har bedrivit glasbruksverksamheterna.
3. Inkrämsöverlåten med dotterbolag m.m. till bolaget Upsala Ekeby AB skedde 1 maj 1983, utifrån årsredovisning för år 1984.
4. Åforsgruppen var även ägt av andra bolag, Åforsgruppen har inte varit moderbolag i koncernen utan ett mellanbolag.
5. Viss kommunikation avseende verksamheternas bedrivande har skett mellan AB Åforsgruppen/Kosta Boda AB och olika myndigheter, hantering av viss myndighetskontakt och viss koncernintern samverkan innebär inte att moderbolaget har varit verksamhetsutövare. Det finns även kommunikation mellan myndigheter och glasbruksbolagen. Bolagen som ingår i samma koncern har nyttjat samma brevpapper och kan därför utåt sett ha framstått som en enhet.
6. Ytterligare en omständighet som tyder på att verksamheterna har fortsatt bedrivits av glasbruksbolagen är att det är glasbruksbolagen som har ägt fastigheterna. AB Åforsgruppen/Kosta Boda AB har inte ägt fastigheterna.
7. Ansvar för tiden innan och efter den period som DG Invest i Bromma AB ska ha varit verksamhetsutövare åligger GRPS Properties in Sweden AB och härrör från fusioner med glasbruksbolagen och det bolag som kom att heta Kosta Boda AB efter att glasbruksverksamheterna hade överlåtits 1983. Även detta tyder på att det var glasbruksverksamheterna som bedrev verksamhet under den tid som AB Åforsgruppen/Kosta Boda AB var moderbolag till dessa.
8. Utgångspunkten för ett ansvar för att genomföra utredningar bör också vara skäligt och riktigt enligt principen att den som haft avkastning, fått annan vinning eller fattat beslut som lett till ett ansvar även är skyldig för åtgärda. DG Invest i Bromma AB ägs av en privatperson som förvärvade bolaget 1988, bolaget hette då Upsala Ekeby Marketing AB och ägdes av Proventus och hade varit tomt ett antal år, innehöll inga tillgångar eller skulder. Den verksamhet som idag bedrivs i bolaget och som har bedrivits sedan förvärvet har ingen koppling eller anknytning till de aktuella glasbruken och den verksamhet som de bedrev.

Sedan kommunikering och yttrande kom in har bolaget bytt namn och heter sedan 2023-01-25 DG Invest i Bromma AB, innan hette de XXXXX Invest AB. Aktiekapitalet i bolaget har från 2023-01-09 minskat från 200 mkr till 100 000 kr.

Sedan kommunikeringen skickades ut har det på delar av fastigheten Suttarekulla 4:1 utförts översiktlig markundersökning av nuvarande fastighetsägare, för att undersöka möjligheten att

sätta upp markbaserade solceller. Den översiktliga markundersökningen visade på föroreningar av främst bly och arsenik över hela bruksmarken där man har fyllt med glasrester. Halterna av bly och arsenik låg över eller mycket över Naturvårdsverkets generella riktvärden för mindre känslig markanvändning (MKM). Det har även utförts provtagning framför bruksbyggnaden mot vägen av Emmaboda Energi och Miljö AB i samband med kabelschakt för solcellsanläggningen. Analysresultatet visade på halter av arsenik och bly över Naturvårdsverkets riktvärde MKM på en del av sträckan vid byggnaden, denna del ska saneras innan kabeldragningen. Det analyserades även ett jordprov taget vid byggnaden som visade på kraftigt förhöjda blyvärden, mycket över MKM, där har ingen sanering skett. Det saneras även bitvis där kabel kommer grävas ner på bruksmarken. Bygg- och miljönheten har dock inte fått in uppgifter om dessa saneringar är utförda ännu. Inga solceller placeras på bruksmarken. Nuvarande fastighetsägare har även planer på sanering av glasbruksbyggnaden för uthyrning.

Motivering

Behov av fortsatta undersökningar och utredningar

Glasbruket har varit i drift under en lång tid och produktionen har varit hög (soda och kristall). I processen har det ingått mängblandning fram till 1979 samt smältning, slipning, etsning och målning. Slipvatten infiltrerades i marken efter slamavskiljning, det är oklart vilket år den hanteringen upphörde men eventuellt 1990. Restprodukter från tillverkningen i form av mängspill, felblandad mäng, glaskross och slipslam har fram till 1979 tillförts området samt troligen även en nu mera nedlagd kommunal deponi Broakulla. Det saknas en tydlig avgränsning och det är möjligt att glasbruksavfall även finns på angränsande fastighet. Utfyllnad har pågått fram till 1979 därefter gick avfallet till avfallsanläggningen Lidahult. Närmare redogörelse över föroreningssituationen finns i bifogad ansvarsbedömning se bilaga 2.

Provgropsgrävningen som utfördes 2006 av Pentacon (XXXXX) uppmättes högst halter vid det f.d. sliperiet på en holme vid Lyckebyån, samt vid utfyllnadsområdet NO om bruket. För att få en bättre bild över glasavfallet öster om bruket togs kompletterande prover av Geo Innova 2006 (XXXXX). Mycket höga halter arsenik och bly uppmättes då liksom höga halter kadmium. Även grundvattnet visade sig vara kraftigt förorenat.

Närmaste bostadshus ligger intill bruket på norra sidan liksom på dess södra sida. Det är även lokaliserat intill Lyckebyån som är utpekad som en regionalt viktig dricksvattenresurs och som planeras bli vattenskyddsområde. Glasbruksområdet ligger inom både primär och sekundär skyddszon. Längre ner rinner Lyckebyån ut i Getasjön som är en vattentäkt för Emmaboda kommun.

Bygg- och miljönämnden bedömer utifrån tidigare utförda undersökningar att det är nödvändigt att utreda föroreningssituationen vidare utöver den undersökning som fastighetsägaren utfört, för att få bättre underlag att bedöma föroreningsspridning och de risker som finns för omgivningen. Grundvattnet under deponin är kraftigt påverkat av arsenik, bly och kadmium vilket visar att det pågår lakning av metaller, spridning sker till Lyckebyån. I projektet glasbruksåarna uppmättes förhöjda halter av bly och arsenik i sediment i dammarna framför och nedströms glasbruket samt även kadmium i sediment i dammen framför glasbruket. Bygg- och miljönämnden gör därmed bedömningen att det finns risk att dessa föroreningar kan spridas till omgivande mark- och vattenområden och därmed medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Det

finns därmed skäl att kräva ytterligare undersökningar med en fördjupad riskbedömning och motsvarande en huvudstudie enligt Naturvårdsverkets kvalitetsmanual för efterbehandling av förorenade område (senaste utgåva). Kvalitetsmanualen är framtagen för bidragsobjekt men begreppen kan även användas för privatfinansierade objekt.

Berörda fastigheter

Berörda fastigheter är Suttarekulla 4:1 där glasbruket och utfyllnaden huvudsakligen är lokaliserad, samt Suttarekulla 1:15 där sliperiet har legat tills det togs ur drift under mitten av 1950 talet.

Verksamhetsutövaransvar

Det är den som har bedrivit verksamhet, verksamhetsutövare, som är ansvarig för att utreda föroreningsituationen. Vid en ansvarsutredning är det organisationsnumret till de verksamheter som har bedrivit verksamhet som följs och ett organisationsnummer kan så att säga byta namn. Aktiebolaget Åforsgruppen, Kosta Boda Aktiebolag och DG Invest i Bromma AB har samma organisationsnummer därför gör Bygg- och miljönämnden bedömningen att DG Invest i Bromma AB har ansvar för de verksamheter som har bedrivits av Aktiebolaget Åforsgruppen och Kosta Boda Aktiebolag. Detsamma gäller Magnor Glasverk AB som har samma organisationsnummer som Johansfors Glasbruk i Broakulla Aktiebolag och Johansfors Glasbruk Aktiebolag och därmed har Magnor Glasverk AB ansvar för de verksamheter som har bedrivits av Johansfors Glasbruk i Broakulla Aktiebolag och Johansfors Glasbruk Aktiebolag. Bygg- och miljönämnden bedömer därav att det finns två verksamhetsutövare som är ansvariga för föroreningarna på området.

Solidariskt ansvar

Om flera verksamhetsutövare är ansvariga kan ansvaret fördelas solidariskt mellan dem enligt 10 kap 6 § miljöbalken. Tillsynsmyndigheten kan välja att vända sig mot en, flera eller alla verksamhetsutövare som har del i föroreningen, detta gäller både nuvarande och tidigare verksamhetsutövare. Verksamhetsutövaren kan därefter vända sig till mark- och miljödomstolen för en fördelning av det solidariska ansvaret, se 21 kap 1 § 7 punkten i miljöbalken.

I ansvarsutredningen bedömer Bygg- och miljönämnden att det finns två verksamhetsutövare som är ansvariga för föroreningarna på området. Bygg- och miljönämnden förelägger den verksamhetsutövare som bedöms ha störst skälighet i föroreningsituationen att genomföra ytterligare undersökningar. Verksamhetsutövaren kan därefter vända sig till mark- och miljödomstolen för en fördelning av det solidariska ansvaret.

Både DG Invest i Bromma AB och Magnor Glasverk AB har varit verksamma ungefär lika lång tid vid glasbruket. DG Invest i Bromma var verksam mellan 1972-1983 då det fortfarande bl.a. deponerades avfall på bruksområdet och processvatten, slipvatten infiltrerades i marken och egen mängdblandning. Både deponering på bruksmark och egen mängdblandning upphörde under den period som DG Invest i Bromma AB var verksamma. Magnor Glasverk AB var verksam mellan 1997-2011, tillstånd för verksamheten finns från 1998. Det användes blyfri kristall som köptes in. Bygg- och miljönämnden bedömer att krav på undersökningar kommer att riktas mot DG Invest i Bromma AB, då det är den verksamhetsutövare som har bedrivit verksamhet när störst utsläpp skedde från verksamheten. Bygg- och miljönämnden anser därmed att DG Invest i Bromma har störst skälighet i föroreningsituationen att genomföra ytterligare undersökningar.

Bygg- och miljönämnden anser även efter bolagets yttrande att DG Invest i Bromma AB har ansvar för de verksamheter som bedrivits av Aktiebolaget Åforsgruppen och Kosta Boda Aktiebolag.

Ansvar

Bygg- och miljönämnden ger här ett utförligare svar på hur nämnden har bedömt ansvarsfrågan utifrån bolagets yttrande. AB Åforsgruppen /Kosta Boda AB har varit ett moderbolag till glasbruksbolagen i Åfors, Johansfors och Boda. I miljöbalken står det att den verksamhetsutövare som bedriver eller har bedrivit en verksamhet som har bidragit till en föroreningsskada eller allvarlig miljöskada är ansvarig för bl.a. undersökningar. Vilka som omfattas av definitionen verksamhetsutövare har överlämnats till rättstillämpningen, avgörande har dock generellt varit vem som faktisk och rättsligt har möjlighet att ingripa. I domar (ex. MÖD 2013:28) innebär det att även ett moderbolag kan få ansvar som verksamhetsutövare, om moderbolaget har haft ett så pass stort inflyttande att det har kunnat påverka hur verksamheten bedrivits och haft en rättslig och faktisk möjlighet att ingripa.

Bygg- och miljönämnden bedömer utifrån tillsynshandlingar (som även DG Invest i Bromma AB har tagit del av) som tillsynsprotokoll, korrespondens mellan bolaget och myndigheter samt anmälan om bl.a. provtestning av en pelleteringsanläggning på Johansfors glasbruk att AB Åforsgruppen /Kosta Boda AB som moderbolag har varit involverad i driften av glasbruken. En del handlingar är signerade av verkställande direktör för AB Åforsgruppen eller av andra nyckelpersoner som har varit anställda av AB Åforsgruppen för hela koncernen. Att moderbolaget är involverad i driften finns även att läsa i den personaltidning som ges ut, i Mängden nr. 1 1974 (även detta har DG Invest i Bromma AB fått del av) beskrivs förändringen inom AB Åforsgruppen och utvecklingen vid ett företag inom glasindustrin. Hur omsättningen ska öka när bolaget har fyra producerade enheter, vilka här innefattar Boda, Kosta, Åfors och Johansfors. Svårigheten med att ha fyra olika produktionsställen istället för ett och dra nytta av samverkan mellan dessa företag samt att samordna och koncentrera vissa delar av verksamheten till ett ställe. Efter fusioneringen av företagen år 1970 har en del åtgärder genomförts för att nyttja fördelarna av samverkan avseende administration, marknadsföring, teknisk placering och specialisering.

Efter inkommit yttrande från bolaget har vidare information sökts i dessa personaltidningar och årsredovisningar för AB Åforsgruppen och Kosta Boda AB samt glasbruksbolagen. I första tidningen från 1970 finns beskrivet hur koncernen AB Åforsgruppen bildades för att bli mer konkurrenskraftiga på marknaden till en början som ett samlat begrepp för glasbruken i Kosta, Boda och Åfors. Samarbetet ökade och en samordning skedde i slutet av 1960-talet när de tre bruken fick gemensam verkställande direktör, efter det har fler gemensamma funktioner tillkommit och flertalet befattningshavare som ansvarar för funktioner ex. teknisk chef och teknisk utvecklingsavdelning i Kosta som även ansvarar för glasbruken i Boda och Åfors. I årsredovisningen för AB Åforsgruppen och glasbruksbolagen för år 1971 redovisas det att AB Åforsgruppen från 1 jan 1971 är moderbolag till glasbruken och även att glasbruken har varit arrenderade av AB Åforsgruppen. AB Åforsgruppen har även till största del ägt majoriteten av aktierna i glasbruksbolagen, i årsredovisning från 1972 förvärvade AB Åforsgruppen återstående aktier i AB Johansfors glasbruk. Ovanstående uppgifter var inte med i det material som bolaget fick del av vid kommunikeringen. Bygg- och miljönämnden gör bedömningen att detta inte har

tillfört något nytt eller ändrat något i sak, utan snarare förstärkt argumentet för att DG Invest i Bromma AB är att se som ansvarig för fortsatta undersökningar vid Johansfors f.d. glasbruk. För att få ett ansvar behöver man inte äga fastigheten där verksamheten bedrivs utan att som nämnts ovan ha faktisk och rättslig möjlighet att ingripa i driften.

Bolaget AB Åforsgruppen förvärvades 1975 av Upsala-Ekeby AB men var fortsatt moderbolag till glasbruken, 1976 bytte bolaget namn till Kosta Boda AB. Anteckningar förda vid sammanträde mellan kommunen och bolaget AB Åforsgruppen finns det uppgifter om att inga förändringar skulle ske vid glasbruken på grund av nya ägarförhållanden. I en pressrelease om förvärvet från samma år står att verksamheten kommer fortsätta i samma omfattning och inriktning samt att ledningsgruppen i AB Åforsgruppen kommer vara oförändrad (även dessa handlingar har DG Invest i Bromma AB fått del av). Bygg- och miljönämnden bedömer utifrån ovanstående samt övriga tillsynshandlingar i ärendet att driften av glasbruken var fortsatt densamma som innan förvärvet och namnbytet. Bygg- och miljönämnden gör dock bedömningen att verksamhetstiden inte var till 1984 utan till 1 maj 1983 enligt årsredovisningen från 1984, detta ska därmed ändras i ansvarsbedömningen för Johansfors f.d. glasbruk samt med anledning av bolagets namnbyte. Ansvarsbedömningen ändras även utifrån inkomna uppgifter från Magnor glasverk gällande verksamhetstid.

Det är i första hand verksamhetsutövare som bedrivit verksamhet efter 30 juni 1969 som har ett ansvar att utföra undersökningar, utredningar och eventuella efterbehandlingsåtgärder som bedöms vara skäliga. Vid ansvarsfrågor ska det göras en skälighetsbedömning enligt 10 kap 4 § miljöbalken. Det innebär att det ska göras en bedömning vad som är skäligt att en verksamhetsutövare ansvarar för genom att bland annat ta hänsyn till hur dåvarande miljökrav uppfylldes och vid vilken tidpunkt som föroreningarna uppkom. När det gäller utredningar och undersökningar har det i praxis bedömts att det generellt sett är skäligt att kräva det av ansvarig verksamhetsutövare ansvar (se bl.a. MÖD 2005:30). Genomförda undersökningar visar på höga halter av föroreningar som kommer från glasbruksverksamhet. Därför bedömer bygg- och miljönämnden att det är skäligt att DG Invest i Bromma AB utför undersökningar. Närmare redogörelse för frågor om ansvar finns i bifogad ansvarsbedömning, bilaga 2.

Föreläggandet

I föreläggandet ger Bygg- och miljönämnden ett utförligare svar på hur nämnden har bedömt ansvaret utifrån bolagets yttrande.

Verkställighetsförordnande och vite

Föreläggandet har förenats med verkställighetsförordnanden samt även vite gällande punkt 2, detta har inte kommunicerats med bolaget. Bygg- och miljönämnden anser att det är motiverat att förena föreläggandet med verkställighetsförordnanden, vilket innebär att beslutet gäller omedelbart även om det blir överklagat och punkt 2 med vite på grund av den drastiska sänkningen av aktiekapital i bolaget efter kommunikering och yttrande. Johansfors f.d. glasbruk finns med på länets prioriteringslista över de områden som ska prioriteras på grund av dess föroreningar och är klassat som ett riskklass 1 område som innebär mycket stor risk för hälso- och miljöskador. Det före detta glasbruket är placerat i Johansfors samhälle med närhet till bostäder och Lyckebyån som är utpekad som en regionalt viktig dricksvattenresurs och som planeras bli vattenskyddsområde. Glasbruksområdet ligger inom både primär och sekundär skyddszon. Längre ner rinner Lyckebyån ut i Getasjön som är en vattentäkt för Emmaboda

kommun. Det är därav angeläget att komma vidare och få till vidare undersökningar likt en huvudstudie vid Johansfors f.d. glasbruk för att få en klarare bild över föroreningssituationen inom bruksområdet samt för att klarlägga läckaget från bruks- och utfyllnadsområdet.

Tidpunkterna för åtgärderna har därmed ändrats från kommunikeringen med bolaget. Då beslutet börjar gälla omedelbart även om det blir överklagat har tidpunkten för punkt 1 gällande översyn av provtagningsplan satts till ett fast datum då detta blir tydligare för bolaget att följa än tidigare formulering som var 3 månader efter beslutet vunnit laga kraft. Bygg- och miljönämnden har dock kortat ner tiden med ca 3 veckor då nämnden gör bedömningen att en översyn av en befintlig provtagningsplan kan utföras på kortare tid än 3 månader. Tidpunkterna för punkt 2 och 3 sätts från när bygg- och miljönämnden har godkänt provtagningsplanen istället för x antal månader från beslutet vunnit laga kraft. Det är för att bolaget inte ska tappa tid om provtagningsplanen behöver kompletteras innan den kan godkännas av Bygg- och miljönämnden. Antalet månader som bolaget får på sig att utföra punkt 2 och punkt 3 kortas ner från vad som kommunicerats med bolaget. Punkt 2 ska vara redovisad inom 6 månader istället för 8 månader och punkt 3 ska vara redovisad inom 9 månader istället för 12 månader. Då dessa punkter nu utgår från när provtagningsplanen är godkänd blir det i slutändan ungefär samma tid som bolaget får på sig att utföra punkterna i föreläggandet.

Fastighetsförvärvarsansvar

Eftersom det finns ansvariga verksamhetsutövare aktualiseras i det här läget inte frågan om fastighetsförvärvarsansvar eller förvaringsfall. Den nytta som fastighetsägaren kan tänkas ha av miljötekniska utredningar bedöms som små eftersom det inte finns några särskilda planer för områdets utveckling. Fastighetsägare bedöms därför inte behöva svara för utredningskostnader enligt 10 kap 8 § miljöbalken.

Om det visar sig att fastigheten måste saneras kommer en mer ingående skälighetsbedömning i enlighet med 10 kapitlet 4 § miljöbalken (1998:808) att göras där t.ex. tidsaspekten och hur man efterlevt tillståndsvillkor samt tillsynsbeslut vägas in.

Övrigt

En handläggningsavgift tas ut för nedlagd handläggning i ärendet motsvarande 10 timmar. Fördelningen är 6 timmar för inläsning och kommunikering år 2022, för år 2022 var timavgiften 980 kr/tim, beslutad av Kommunfullmäktige 2021-12-13 § 158 och 4 timmar för handläggning och beslutsskrivande år 2023, för år 2023 är timavgiften 1000 kr/tim beslutad av Kommunfullmäktige 2022-12-12 § 139.

Bestämmelser som förslaget grundas på

Bestämmelser som förslaget grundas på är 2, 10 samt 26 kap. miljöbalken (1998:808) samt lagen (1985:206) om viten.

10 kap. miljöbalken genomgick omfattande ändringar år 2007 (SFS 2007:660). Enligt övergångsbestämmelserna till lagändringen ska dock äldre bestämmelser tillämpas när det gäller utsläpp före den 1 augusti 2007 eller verksamhet som avslutats före denna tidpunkt. Vad som återges nedan från 10 kap. miljöbalken avser därför kapitlet i dess äldre lydelse.

Enligt 2 kap. 8 § miljöbalken är alla som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som medfört skada eller olägenhet för miljön ansvariga till dess skadan eller olägenheten har upphört för att denna avhjälpas i den omfattning det kan anses skäligt enligt 10 kap.

Av 10 kap. 1 § miljöbalken framgår att bestämmelserna i detta kapitel ska tillämpas på mark- och vattenområden samt byggnader och anläggningar som är så förorenade att det kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Enligt 10 kap. 2 § miljöbalken är det den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till en föroreningsskada eller allvarlig miljöskada (verksamhetsutövaren) som är ansvarig för det avhjälpande som ska ske. I övergångsreglerna till miljöbalken anges att bestämmelsen ska tillämpas på miljöfarliga verksamheter vars faktiska drift har pågått efter den 1 juli 1969, om verkningarna av verksamheten alltjämt pågår vid tiden för miljöbalkens ikraftträdande och det föreligger behov av att avhjälpa skador eller olägenheter som orsakats av verksamheten. Enbart risken för skada och olägenhet för människor och miljön räcker för att 10 kap. miljöbalken ska vara tillämpligt.

10 kap. 3 § miljöbalken innebär att om det saknas verksamhetsutövare som kan utföra eller bekosta avhjälpandeåtgärder, är var och en ansvarig som förvärvat den förorenade fastigheten. Ansvaret begränsas dock till förvärv som skett efter den 1 januari 1999.

10 kap. 4 § miljöbalken innebär att den som är ansvarig för att avhjälpa en föroreningsskada i skälig omfattning ska utföra eller bekosta det avhjälpande som på grund av föroreningen behövs för att förebygga, hindra eller motverka att skada eller olägenhet uppstår för människors hälsa eller miljön.

Enligt 26 kap. 9 § första stycket miljöbalken får en tillsynsmyndighet meddela de förelägganden och förbud som behövs i ett enskilt fall för att denna balk samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken ska efterlevas.

Av 26 kap. 21 § miljöbalken framgår att tillsynsmyndigheten får förelägga den som bedriver verksamhet eller vidtar en åtgärd som det finns bestämmelser om i miljöbalken eller i föreskrifter som meddelats med stöd av balken, att till myndigheten lämna de uppgifter och handlingar som behövs för tillsynen.

Enligt 26 kap. 22 § miljöbalken är den som bedriver en verksamhet som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön, eller den som annars är skyldig att avhjälpa olägenhet från sådan verksamhet skyldig att utföra sådana undersökningar som behövs för tillsynen. För tillämpning av bestämmelsen krävs inte att verksamheten konstaterats vara miljöskadlig utan det är tillräckligt att miljöskada kan befaras. Bestämmelsen förutsätter inte heller att verksamheten är pågående utan ett föreläggande kan riktas även mot den som avslutat en verksamhet.

Enligt 26 kap. 14 § miljöbalken får förelägganden förenas med vite.

Enligt 26 kap. 26 § får en tillsynsmyndighet bestämma att dess beslut skall gälla omedelbart även om det överklagas.

Enligt 2 § lagen (1985:206) om viten ska ett vitesföreläggande vara riktat till en eller flera namngivna fysiska eller juridiska personer (adressater). Om föreläggandet innebär en skyldighet för adressaten att vidta en viss åtgärd, skall det av föreläggandet framgå vid vilken tidpunkt eller inom vilken tidsfrist åtgärden skall vidtas. Vite får inte föreläggas, om adressaten kan antas sakna faktisk eller rättslig möjlighet att följa föreläggandet. Ett vitesföreläggande ska delges adressaten.

Enligt 3 § denna lag ska vite fastställas till ett belopp som med hänsyn till vad som är känt om adressatens ekonomiska förhållanden och till omständigheterna i övrigt kan antas förmå honom att följa det föreläggande som är förenat med vitet. Vitet ska fastställas till ett bestämt belopp.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av Bygg- och miljöheter. Bygg- och miljönämndens presidium behandlade ärendet på sin beredning 2023-03-03.

Beslutsunderlag

Ansvarsbedömning avseende avhjälpandeåtgärder för föroreningar vid Åfors glasbruk inkl deponi, Emmaboda kommun 2022-04-19.

Arkivhandlingar från Emmaboda kommun och Länsstyrelsen i Kalmars arkiv som bl.a. Protokoll från sammanträden och besök, korrespondens mellan myndigheter och bolaget och övriga tillsynshandlingar från 1970- och 1980-talet för Åfors, Boda och Johansfors glasbruk
Årsredovisningar från 1970-talet och 1984 för AB Åforsgruppen/Kosta Boda AB samt för Åfors, Boda och Johansfors glasbruk.

Personaltidningen Triangeln och Mängen från 1970- och 1980-talet.

Tjänsteskrivelse med föreläggande med vite att genomföra miljötekniska undersökningar och fördjupad riskbedömning avseende förorenat område vid Johansfors f.d. glasbruk, fastigheterna Suttarekulla 4:1 och Suttarekulla 1:15 i Emmaboda kommun.

Upplysningar

Detta beslut har förenats med ett vite. Vitet döms ut efter särskild domstolsprövning på ansökan av Bygg- och miljönämnden och endast i de fall punkt 2 i föreläggandet inte uppfyllts inom angiven tid. Utdömda viten tillfaller staten.

Utdrag av senaste utgåvan av Naturvårdsverkets kvalitetsmanual för efterbehandling av förorenade områden, kapitlet om Huvudstudie och Certifierad provtagning och certifierad provtagare bifogas beslutet, se bilaga 3. Denna manual uppdateras kontinuerligt så för att ha den senaste utgåvan vid utförandet av föreläggandet rekommenderas att söka på kvalitetsmanualen på Naturvårdsverkets hemsida.

Bygg- och miljönämnden beslutar

att förelägga DG Invest i Bromma AB organisationsnummer 556099-0532 (ovan kallat bolaget) att genomföra miljötekniska undersökningar och fördjupad riskbedömning avseende föroreningar från glasbruksverksamhet på fastigheterna Suttarekulla 4:1 och Suttarekulla 1:15 i Emmaboda kommun enligt följande;

1. Se över tidigare upprättad provtagningsplan *Johansfors glasbruk, Emmaboda kommun, huvudstudie av markföroreningar. Historisk inventering samt förslag till provtagningsplan* daterad 2019-01-23 av Relement Miljö Väst AB se bilaga 1 och eventuellt revidera den så att omfattningen av provtagningsplanen motsvarar en provtagningsplan för en huvudstudie. Vad en huvudstudie är samt syftet med den beskrivs i kapitlet om Huvudstudie i Naturvårdsverkets kvalitetsmanual för efterbehandling av förorenade områden (senaste utgåva, se bilaga 3 för senaste utgåvan vid beslutsfattandet).

Översynen av provtagningsplanen ska inkomma till bygg- och miljönämnden senast den 31 maj 2023.

Provtagningsplanen ska innehålla förslag och motivering på provpunkternas placering samt valda analysparametrar för respektive punkt. Undersöknings- och analysmetodik ska beskrivas. Provpunkternas ungefärliga placering ska redovisas på karta.

Antalet provtagningspunkter och analyser ska väljas så att resultaten ger svar på omfattning och utbredning av föroreningarna arsenik (As), kadmium (Cd) och bly (Pb) i mark, yt- och grundvatten samt sediment, samt möjlighet att bedöma hur stor spridningen av dessa ämnen är. Även förekomst och spridning av övriga föroreningar som kan kopplas till glasbruksverksamheten ska kartläggas såsom antimon (Sb), zink (Zn), fluor (F), koppar (Cu), nickel (Ni), krom (Cr), barium (Ba), petroleumkolväte och polyaromatiska kolväten (PAH) m fl.

Översynen av provtagningsplanen ska utföras av en person som har erfarenhet av sådant arbete.

2. Utföra miljötekniska undersökningar enligt framtagna och av bygg- och miljönämnden godkänd provtagningsplan enligt punkt 1. Resultatet av utförda miljötekniska undersökningar ska skriftligen redovisas till bygg- och miljönämnden **senast 6 månader** efter det att Bygg- och miljönämnden meddelat bolaget att provtagningsplanen enligt punkt 1 är godkänd.

Förutom resultatet av undersökningarna ska även allmänna uppgifter om fastigheten, områdes- och omgivningsbeskrivning, problembeskrivning och konceptuell modell samt övergripande åtgärds mål redovisas. Detta utgör de fem första delmomenten för en huvudstudie enligt kapitlet om Huvudstudie i

Naturvårdsverkets kvalitetsmanual för efterbehandling av förorenade områden (senaste utgåva).

Undersökningar och utredningar ska utföras enligt ovan nämnda manual. Provtagning ska utföras av sakkunnig konsult med erfarenhet av liknande uppdrag, se även kapitel om Certifierad provtagning och certifierad provtagare Naturvårdsverkets kvalitetsmanual för efterbehandling av förorenade områden (senaste utgåva).

Föreläggandet enligt denna punkt förenas med ett fast vite på 800 000 kr.

3. Redovisa en fördjupad riskbedömning enligt ovan nämnd kvalitetsmanual till bygg- och miljönämnden. Den fördjupade riskbedömningen ska vara baserad på resultaten från undersökningar och utredningar enligt punkt 2. Redovisningen ska skriftligen redovisas till Bygg- och miljönämnden **senast 9 månader** efter det att Bygg- och miljönämnden meddelat bolaget att provtagningsplanen enligt punkt 1 är godkänd.

Beroende på resultaten av dessa undersökningar kan ytterligare krav komma att ställas på utredningar enligt kvalitetsmanualen.

att avgiften för handläggning av ärendet är 9880 kr, motsvarande 10 tim handläggningstid, faktura skickas separat.

Lagstöd

Bygg- och miljönämnden fattar beslut med stöd av 26 kap 9, 14, 21, 22 och 26 §§ miljöbalken (1998:808) och med hänvisning till 10 kap 1,2, 4 och 8 §§ samt 2 kap 8 § miljöbalken (1998:808) och 2 och 3 §§ i Lag (1985:206) om viten.

Beslutet gäller omedelbart även om det blir överklagat

Handläggarens bilagor:

1. Johansfors glasbruk, Emmaboda kommun, huvudstudie av markföroreningar. Historisk inventering samt förslag till provtagningsplan 2019-01-23.
2. Ansvarsbedömning avseende avhjälpandeåtgärder för föroreningar vid Johansfors f.d. glasbruk inkl. deponi, Emmaboda kommun uppdaterad 2023-02-28.
3. Utdrag ur Naturvårdsverkets kvalitetsmanual för efterbehandling av förorenade områden (utgåva 16-2023) kapiteln om Huvudstudie och Certifierad provtagning och certifierad provtagare.
4. Delgivningskvitto
5. Hur du kan överklaga beslutet

Beslut skickas till:

Samtliga berörda enligt upprättad lista.

Dnr BMN/2023:4

§ 28

Anmälan delegationsbeslut

Delegationsbeslut fattade av bygg- och miljönämndens tjänstemän enligt beslutad delegationsordning.

Delegationsbeslut enligt förteckning.

Bygg- och miljöenheten föreslår bygg- och miljönämnden besluta

att godkänna redovisningen av anmälda delegationsbeslut

Bygg- och miljönämnden beslutar

att godkänna redovisningen av anmälda delegationsbeslut

Förteckning finns tillgänglig på bygg- och miljöenheten samt kommunledningskontorets kansliavdelning.

§ 29

Information om pågående tillsynsärenden

Bygg- och miljöenheten lämnar information om pågående tillsynsärenden.

Bygg- och miljöenheten föreslår bygg- och miljönämnden besluta

att med kännedom lägga informationen till protokollet

Bygg- och miljönämnden beslutar

att med kännedom lägga informationen till protokollet

§ 30

Övrigt

Avdelningschef Kristina Persson har efterfrågat en genomgång av hur behovsutredningen har gått till. Ansvarig för behovsutredningen kan närvara via Teams i samband med nästa nämndsmöte 17 april.

Ordförande Tomas Gustafson (M) informerar om svar som ska tillställas länsstyrelsen angående den tillsyn som har gjorts. Han informerar särskilt om kommande förslag till beslut angående att den nuvarande bygg- och miljöenheten bör bli en egen förvaltning.